

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Erik Hippe

Strickersken og hendes barn

Durello
Værløse 2019

Strickersken og hendes barn
En familiekronike

© Erik Hippe 2019

Bogen er skrevet med Palatino Linotype

Udgivet på forlaget Durello, Hejrebakken 12, DK-3500 Værløse

Trykt i 20 eksemplarer hos *Handicappedes Kuverteringsbureau, Værløse*

ISBN 9788799528639

Forsidefoto: mor og datter på besøg i Degnemose allé ca. 1930

Strikkersken og hendes barn

En familiekronike

Familiehistorier af samme forfatter:

Hippe aus Schwaben

1. udgave 2009

2. udgave 2015

ISBN 978-87-995286-1-5

Elisabethsminde

En historie om en chokoladefabrik og Elisabeth Winkels familie
2010

Emil Valdemar Lose

Præst i Dansk Vestindien 1867-1887

2012

ISBN 978-87-995286-0-8

Billedhuggeren og tjenestepigen

En tysk og en svensk indvandrer i 1890ernes København

En familiekrønike

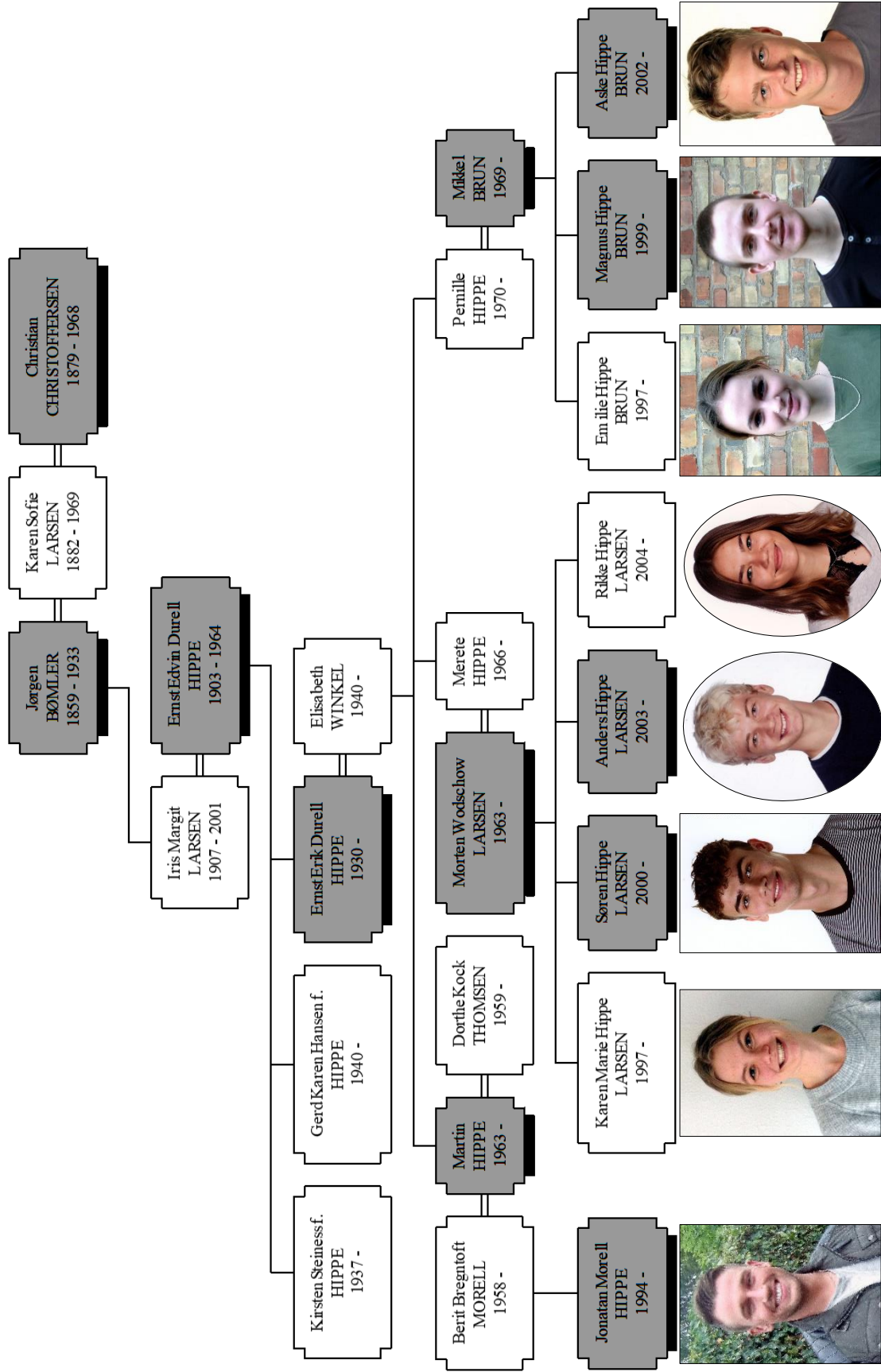
2017

ISBN 978-87-995286-2-2

Indhold

Forord	7
Indledning	9
Del 1. Strikkerskens herkomst	11
Hjilmager- og tømmerværkstedet i Eskildstrup	13
Langebjerg andelsmejeri	15
Tømmervirksomheden i Ørslev	18
Arbejdet på <i>Gyldenholm Gods</i>	19
Del 2. Strikkerskens opvækst	21
Barndomshjemmet	23
Oplæring i husarbejdet.....	24
Madlavning i landbokøkkenet	25
Køkkensprog.....	26
Eksempler på madretter fra landbokøkkenet	27
Håndarbejdets kunst	28
Del 3. Lykkelige omstændigheder?	33
Et barn var på vej	35
Fødselen.....	36
Funktionær i <i>Tivoli</i>	37
Livet går videre	40
Hvem var den biologiske far?	41
Opbrud fra <i>Ørslev</i>	43
Del 4: Slægtstræet med dets rødder	45
"Slægtstræet"	47
Slægtens rødder.....	49
"Jacobs børn"	52
Fæstebonden.....	54
Bømler – en overraskende familiehistorie.....	56
Referencer	59

Efterkommere af Karen Sofie LARSEN

Forord

Vi tre børnebørn af "strikkersken" *Karen Sofie Larsen* (*Kirsten, Gerd* og jeg) har fået efterladt en stor mængde dokumenter, billeder og genstande. Dette "arve-gods" sammen med hvad, der findes i offentlige arkiver, afspejler et langt og virksomt liv for vores mormor og hendes familie på Vestsjælland og senere i København. Undervejs har jeg haft god hjælp af personalet på lokalarkivet i Eskildstrup/Lynge. På Nationalmuseet har museumsinspektør, ph.d. *Christina Folke Ax* været så venlig at fremskaffe billedet af et landbokøkken. På Det kongelige Bibliotek skylder jeg en stor tak til forskningsbibliotekar *Mette Colding Dahl*, som bl.a. har hjulpet med afklaring af "porten til *Gamle Tivoli*" i forbindelse *Tivoli's* jubilæum i 1913 – og ikke mindst en tak til personalet på læsesal Vest på Det kongelige Bibliotek med dets inspirerende miljø.

Det har været et vanskeligt arbejde, men også en kær udfordring for mig at præsentere denne familiehistorie vel vidende, at det ikke har været mig muligt fuldt ud at verificere og supplere samtlige data og beskrivelser.

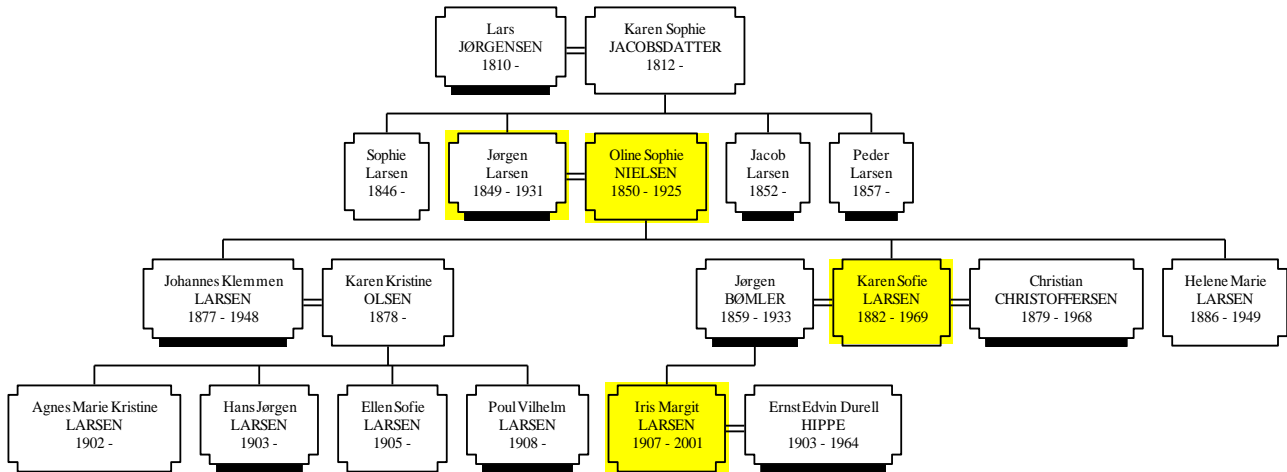
Til slut en særlig tak til søster *Gerd*, som har bevaret det meste af "arvegodset" og på mange andre måder har været en hjælp til denne beretning. Vores søster *Kirsten* nåede desværre ikke at bidrage til denne krønike. Alle tre har vi, søskende haft et særligt og nært forhold til vores mormor, hvilket denne levnedbeskrivelse gerne skulle bære præg af.

Som for de øvrige "familiekrøniker" er dette skrift om "*Strikkersken og hendes barn*" udarbejdet i forbindelse med et par af vores børnebørns konfirmationer. Første del er således dedikeret til *Anders* i april 2018, mens resten er skrevet til vores sidste barnebarn *Rikke's* konfirmation, maj 2019. Vores i alt 8 børnebørn udgør 4. efterkommer-generation af strikkersken *Karen Sofie Larsen*.

Værløse november 2019

Ernst Erik Durell Hippe

Familiens "stamtræ" med Lars Jørgensen som "stamfader"

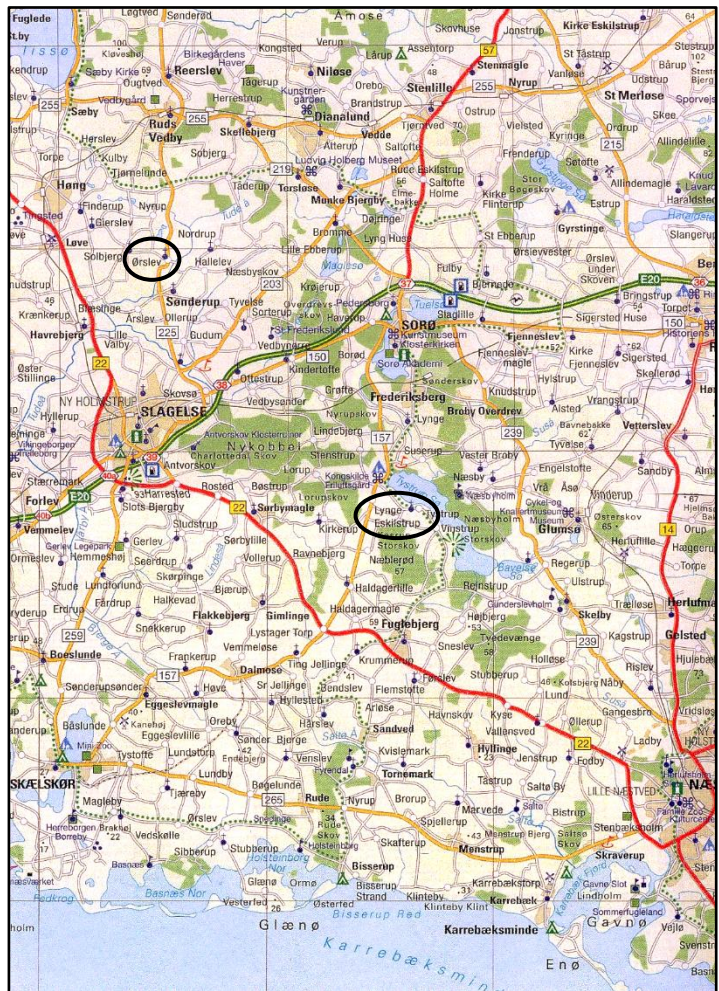
De med gult markerede personer bliver nærmere omtalt i dette skrift.

I nederste ovale cirkel ses **Eskildstrup**, hvortil hjulmand *Lars Jørgensen* flyttede i 1840'erne og giftede sig med *Karen Jacobsdatter*.

Hjul- og tømmervirksomheden blev videreført af sønnen *Jørgen Larsen*, som blev gift med *Oline Sophie Nielsen*. Sammen fik de 3 børn, heraf *Karen Sofie* ("strickersken").

Sidst i 1800-tallet blev tømmersfirmaet i *Eskildstrup* kortvarigt videreført af sønnen *Johannes*, mens *Jørgen*, *Oline* og resten af familien flyttede til **Ørslev**. Her etablerede far og søn en større tømmervirksomhed samtidig med, at virksomheden i *Eskildstrup* lukkede.

I 1925 døde *Oline* kort efter, at hun og *Jørgen Larsen* samt den let debile datter *Helene Marie* var flyttet til **Brønshøj**.

Indledning

Karen Sofie Larsen, min mormor blev født som barn nr. 2 den 13. maj 1882 i Eskildstrup i Sorø amt. Hendes 5 år ældre bror, *Johannes* blev tømrer ligesom faderen *Jørgen Larsen*, som igen havde overtaget et lignende håndværk fra sin far hjulmand *Lars Jørgensen*, Eskildstrup. Det var på den tid, hvor den gamle navnetradition ændrede sig: *Jørgen* havde fået efternavnet *Larsen*, fordi han var søn af *Lars*, som havde efternavnet *Jørgensen*, da han var søn af *Jørgen* o.s.v. Denne navnetradition, hvor sønnens efternavn er skrevet sammen som faderens kaldenavn + søn, et såkaldt *patronym*, optrådte specielt på landet i den tidlige middelalder. Men fra og med *Karen Sofies* storebror *Johannes*, som ifølge traditionen skulle have heddet *Jørgensen*, forblev *Larsen* familiens efternavn. *Karen Sofies* mor hed i øvrigt *Oline Sophie Nielsen* svarende til at *Oline* var datter af *Ole Nielsen*. Man bemærker også, at man ikke tog det så nøje, om man skrev *Sophie* eller *Sofie*.

En anden ting, som har ændret sig i familien, er synet på børn af enlige mødre, hvor det tidligere var en skam, mens det i dag er accepteret og indarbejdet i samfundet. *Karen Sofie* fødte i 1907, da hun var 25 år og ugift, en datter, som blev døbt *Iris Margit Larsen*, og som aldrig fik at vide, hvem hendes biologiske far var. Til gengæld var hun så heldig, at hendes bedsteforældre, som i 1901 havde etableret eget tømmerfirma i Ørslev, tog hende til sig, som deres eget barn indtil hun var 8 år. På det tidspunkt giftede *Karen Sofie* sig med *Carl Christian Christoffersen*, så både mor og datter skiftede efternavn til *Christoffersen*. *Iris Margit* er mig bekendt aldrig blevet benævnt "uægte barn" eller "horeunge", som ellers var det man kaldte børn af henholdsvis ugifte forældre eller resultatet af udenoms ægteskabelige affærer. *Iris Margit*, min mor vidste, at der blev betalt "børnepenget" i mange år, men hun fik aldrig at vide, hvem hendes biologiske far var.

Efter min mors død skaffede jeg mig i 2007 adgang til de retsdokumenter, hvor hendes biologiske far erkender faderskabet samtidig med, at hans halvårige børnebidrag fastsættes. En spændende opdagelse, som jeg sidst i dette skrift vil berette nærmere om. Men først historien om "*Strikkerskens*" barndom og opvækst.

Forældrene

Oline Sophie Larsen

1850 – 1925

Jørgen Larsen

1849 – 1931

Billederne er fra begyndelsen af år 1900, hvor ægteparret allerede havde etableret en større tømmervirksomhed med bopæl i Eskildstrup på Vestsjælland.

I de følgende år konsoliderede de familievirksomheden med et nyt tømmerfirma i Ørslev, hvor sønnen Johannes videreførte firmaet.

Del 1. Strikkerskens herkomst

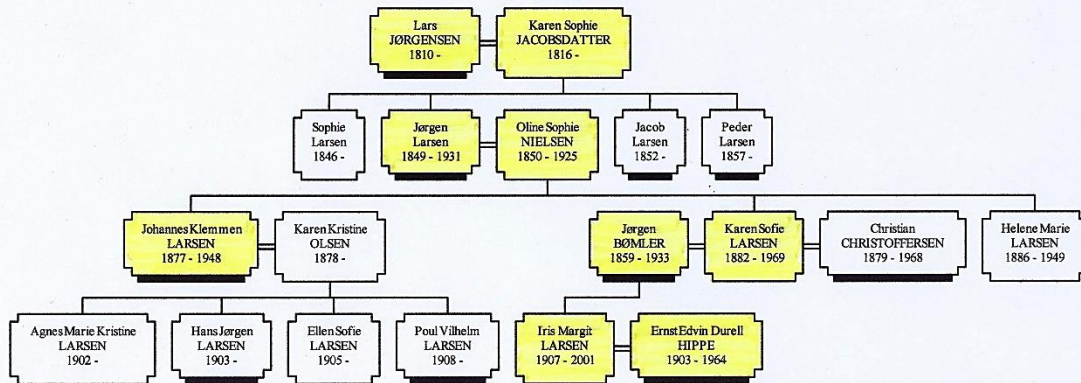

*Den søde Pige nutildags,
hun er en lille Strikkelas!
Hun nørkler flittig og velfornøjet,
og han får Glæde af Strikketøjet *)*

Sigfred Pedersen 1903-1967

*) Det signerede digt er fundet på en lap papir i en bog på Kvindemuseet i Århus

Efterkommere af Lars JØRGENSEN

Ovenfor ses familiens "stamtræ" med Lars Jørgensen som "stamfader".
De med gult markerede personer bliver omtalt i dette skrift.

Kortet nedenfor over Vestsjælland viser nogle af de vigtigste steder for første del af familiehistorien.

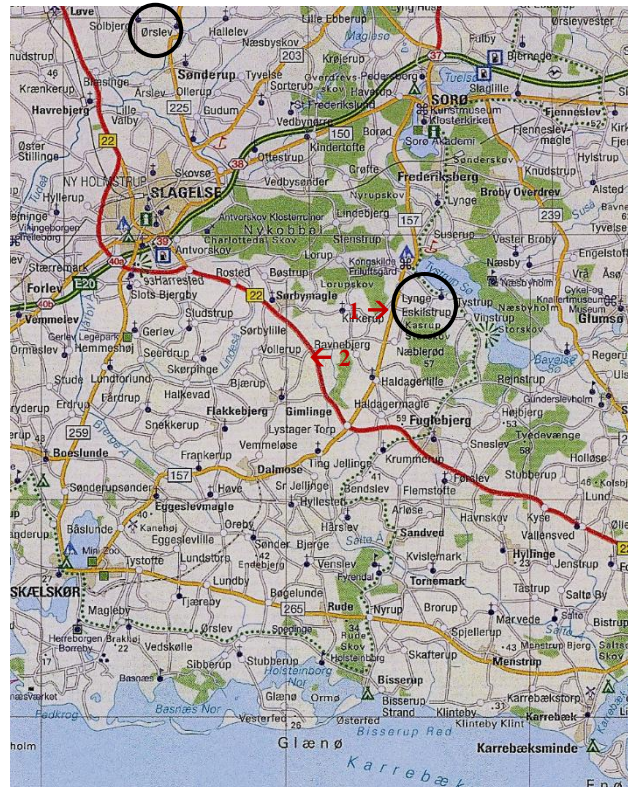
Eskildstrup er markeret ved Tystrup sø. Her blev stamfaderen, hjulmand og gårdejer Lars Jørgensen gift i 1845 med Karen Jacobsdatter. Deres søn, tømmer Jørgen Larsen giftede sig i 1875 med Oline Sophie Nielsen. Deres barn "**Strickersken**", Karen Sofie Larsen blev født her i 1882.

I 1886 var *Jørgen Larsen* med til at opføre **Langebjerg Andelsmejeri** i vejkrydset Langebjergvej-Skælskørvej, se pkt. 1 på kortet.

Sønnen *Johannes* overtog tømmervirksomheden i Eskildstrup i 1905, hvor *Jørgen* og *Oline* med deres børn flyttede til **Ørslev** nord for Slagelse. Her boede "**Strickerskens barn**" *Iris Margit Larsen* i øvrigt som 8-9 årig.

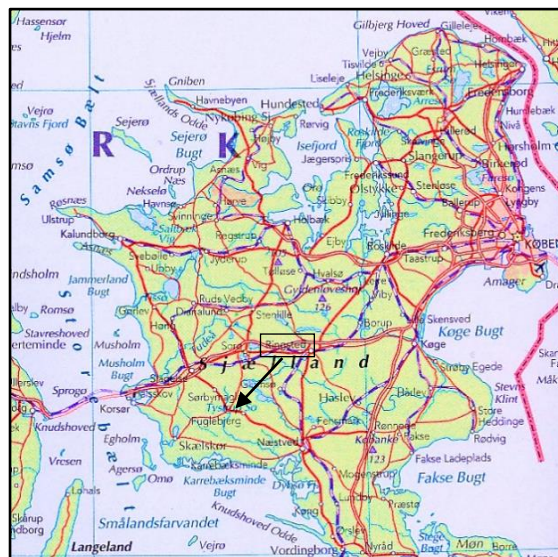
Jørgen Larsen etablerede en større tømmervirksomhed i Ørslev, hvor han bl.a. i mange år udførte et omfattende byggearbejde på **Gyldenholm Gods**, se pkt. 2 på kortet.

Kort før *Olines* død i 1925 var hun og *Jørgen Larsen* flyttet til Brønshøj i København.

Hjultmager- og tømmerværkstedet i Eskildstrup

Lars Jørgensen, farfar til "Strikker-sken", blev født i Ringsted i 1810. I begyndelsen af 20-års alderen er han flyttet til Eskildstrup. Ved folketællingerne (FKT) er han registreret som "Hjultmager". Erhvervet blev skrevet på forskellig vis i FKT, såsom "Hjultmand" eller "Juultmand" – dog ikke "julemand"! På kortet t.h. er med pil markeret flytningen fra Ringsted til Eskildstrup ved Tystrup sø.

I 1800-tallet var hjultmageren en vigtig håndværker i landsbyen, hvor især hjul til arbejdsvogne og landbrugsredskaber ofte skulle repareres.

På tegningen nedenfor er vist 10 personer i færd med at tilvirke hjul til en arbejdsvogn som den, der er vist i baggrunden øverst t.h..

Ifølge FKT 1870 har der på værkstedet i Eskildstrup dog højst været beskæftiget 5 personer, idet der foruden Lars Jørgensen er registreret 2 svende og 1 lærling samt den 20-årige søn, "Hjultmand" Jørgen Larsen.

Selvom hjultmagerværkstedet udelukkende tog sig af reparationsarbejde, har de fleste af de på tegningen nedenfor viste redskaber og maskiner været nødvendige: drejebænk, limovn, økse, slibesten, huggeblok, høvl, træbor, stemmejern, hammer og høvlbænk.

Hjultmagerne udførte også tømmearbejde og drev mindre landbrug for at kunne ernære sig, hvilket kom til at gælde for både Lars Jørgensen og sønnen Jørgen Larsen (senere far til "Strikker-sken").

Hvorvidt *Lars Jørgensen* og hans kone *Karen Jacobsdatter* kendte hinanden inden, de blev gift i hendes fødeby *Lyng*, en naboby til *Eskildstrup*, eller de først traf hinanden efter, at han var flyttet til byen, er uvist. Se i øvrigt nærmere herom i "Appendix". Af folketællingen (FKT) 1850 fra *Eskildstrup* (*Sorø* amt, *Alsted* herred, *Lyng* sogn) fremgår, at 40-årige *Lars Jørgensen* bor på "Gård nr. 55" sammen med sin 35-årige kone, *Karen Jacobsdatter* og deres børn *Trine* på 10, *Johanne* på 6, *Sophie* på 4 og *Jørgen* på 1 år. Foruden at være hjulmand driver *Lars Jørgensen* også et mindre landbrug, hvortil der er ansat fem tjenestefolk. Af FKT 1870 fremgår, at den ældste søn, *Jørgen Larsen* nu var ansat som assisterende hjulmand. I 1876 giftede den nu 27-årige *Jørgen Larsen* sig med den 1 år yngre *Oline Sofie Nielsen*. Sammen fik de børnene *Johannes Klemmen* i 1877, *Karen Sofie* ("Strickersken") i 1882 samt den retarderede *Helene Marie* ("Moster Ia") i 1886.

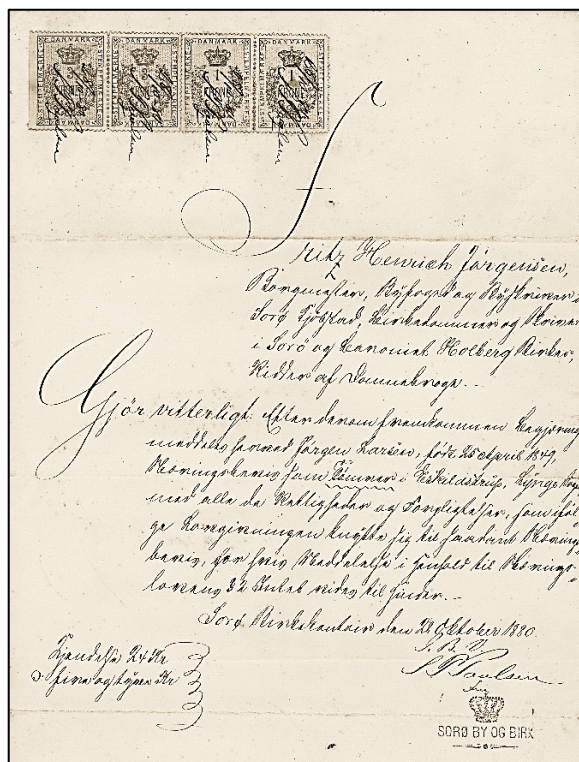
Arbejdet med at reparere hjul ebbede langsomt ud i takt med fremkomsten af de mere holdbare metalforstærkede vognhjul. De følgende år ændredes virksomheden gradvist til et tømmerværksted. I FKT 1880 anføres, at den 70-årige *Lars Jørgensen* nu "lever af sin Jordlod", og at virksomheden er overgået til den 30-årige søn *Jørgen Larsen*, nu "Tømrer i *Eskildstrup*".

***Jørgen Larsens Næringsbevis som
tømrer i Eskildstrup***

udstedt på *Sorø* Birkekontor
den 28. oktober 1880.

af
Borgmester, Byfoged og Byskriver i
Sorø
Ridder af *Dannebrog*

Fritz Henrich Jørgensen

Langebjerg andelsmejeri

Et af de større projekter, *Jørgen Larsen* var med til at udføre i *Eskildstrup*, var opførelsen af et mejeri i Langebjerg, hvor det blev et af de allerførste andelsmejerier på Midtsjælland. *Sorø Amtstidende* har gengivet et brev, hvori "Tømrer på *Lyng-Eskildstrup Mark, Jørgen Larsen, nu Brønshøj*" – i anledning af Langebjerg mejeris 40 års jubilæum i 1926 – giver en dramatisk beskrivelse af en rejse i februar 1886. Mejeriets bestyrelsen havde således bedt et teknisk udvalg med bl.a. *Jørgen Larsen* om at søge oplysninger om et i året før opført mejeri på Lolland såsom bygninger, maskinanlæg og driftsmåde:

Da Mejeriet oprettedes. Nogle Minder fra Langebjerg.

Om en gammel men stærk bestyrer *Davidson*, Langebjerg, for nogen Tid siden nævnte han et Brev, som han ved Langebjerg Mejeris 40 Aars Jubilæum i 1926 havde modtaget fra tidligere Tømrer paa *Lyng-Eskildstrup Mark, Jørgen Larsen, nu Brønshøj*. Vi har senere haft Lejlighed til at se dette Brev, der giver en overordentlig levende Fremstilling af Udviklingsgangen ved Oprettelsen af et af Midtsjællands allerførste Andelsmejerier. Med enkelte Forkortelser gengiver vi denne i høj Grad læseværdige Skildring, der er forfattet af en Mand, som, da han skrev Brevet, var 77 Aar gammel og endnu lever i bedste Velgaaende, ligesom han stadig passer sit Haandværk.

Der var den Gang, ligesom ved saa mange andre nye Foretagender dem, der rystede paa Hovedet, da Sognefoged *Fr. Jensen, Tjustrup*, begyndte at tale om

Oprettelse af et Andelsmejeri, som *Tjustrup, Haldagerlille, Kirkerup* og *Lyng* Sogne, hvor alle, selv Husmænd med Landbrug, godt kunde være med; men saa var der flere, som syntes, at det med 1 eller 2 Køers Mælk vilde virke uheldigt paa den samlede Produktion og henviste til at have Beviser paa, at mindre Jordbrugere havde undertiden Vanskeligheder ved at fremstille Smør; efter en Diskussion om dette Punkt tog *Fr. Jensen* tilsidst Ordet og udtalte klart og bestemt omtrent saadan:

Naar denne Sag er rejst, er det ikke et Forsøg paa at forbedre enkelte men alle Jordbrugeres Indtægter (Bifald).

Efter dette bestemtes det at arbejde videre for Sagen. Der var dog en vidt Mand (en forhenværende Mejeribestyrer paa en større Gaard) der, om end i det skjulte, arbejdede imod, hvad der

bevirkede, at enkelte holdt sig tilbage indtil de saa, at Betænelighederne var ubegrundede.

Her vil jeg gerne indskyde et Exempel paa, hvor vanskeligt det var for Husmænd med et mindre Antal Køer at faa afsat Smør. Om Sommeren, som den Gang var den bedste Tid for Produktion, kunde der undertiden undværes nogle Pund om Ugen. Mine Forældre havde 2 Køer, og en Gang havde de 4 Pund mere end de mente at have Brug for. En Pige, de havde, blev sendt til *Sorø* for at sælge det.

Efter at hun forgæves havde tilbudt det til flere private Familier, henvendte hun sig til Købmændene. Der blev spurgt, om hun skulde købe nogle Varer med hjem. Da hun svarede nej, saa vilde de ikke købe Smørret. Til sidst maatte hun sige ja, hun havde 4 Pund, Pris 2 Kr. i natura.

Hendrik Olsen, Eskildstrup, havde 4 Køer; han kørte som Regel til *Sorø* en Gang om Ugen med sine Produkter til Købmand *Hviid*, og da han en Gang tillod sig at sige om nogle Varer, han

købte, at han syntes det var dyrt, svarede *Hviid*. „Nej, min gode Mand, her er der ikke noget, der er dyrt, undtagen Æg og Smør!“

Saa kom det tilsyneladende vanskelige Punkt, det vilde jo blive en dyr Historie, og hvor skulde Pengene komme fra? Herpaa svarede *Fr. Jensen*: Pengene skal jeg nok skaffe, de kan laanes alle men det er en Selvfølge, at vi alle skal staa solidarisk ansvarlige derfor. (Stemmer: Ja, der er jo mange, der ikke risikerer noget ved det). Støttet af *Søren Nielsen* og *Niels Jensen, Vindstrup*, og *Niels Larsen, Eskildstrup*, m. fl. kom vi forholdsvis let over dette. Dog blev her fremsat Bemærkninger om, at saa burde Andels haverne have Stemmeret i Forhold til deres Koantal, men her beviste *Fr. Jensen* sit demokratiske Sindelag ved ganske at tilbagegive dette.

Sidst i Februar 1886 blev *Love*ne vedtaget og Bestyrelsen valgt, den kom til at bestaa af: *Fr. Jensen* (Formand), *Søren Nielsen, Vindstrup*, *Niels Jørgensen, Næblerød*, *Hans Hansen, Fladhølte*, *Niels Larsen, Eskildstrup*,

og jeg som Bygnings-Konsulent (ikke statsansat).

Da der Aaret i Forvejen paa Lolland var oprettet et Andelsmejeri, et af de første her i Landet, blev det vedtaget, at et Udvalg skulde rejse derned for at søge Oplysning om Bygninger, Maskinanlæg og Driftsmaade efter de Erfaringer, de havde høstet. Forud havde *Fr. Jensen* fra Formanden for nævnte Mejeri faaet et velvilligt Svar paa en Henvendelse om et Besøg der.

Fastelavns Søndag, en af de første Dage i Marts, blev bestemt til *Turen*. *Niels Jensen, Vindstrup* (i Stedet for *Fr. Jensen*, der ikke var rask), *Søren Nielsen* og *Niels Jørgensen* samt jeg rejste fra *Sorø* over *Roskilde*. Det var Vintervej med stærk Frost. Da vi kom til *Roskilde*, begyndte det at sne, og da vi ved Middagstid naaede *Masned Sund*, var det regulær Snestorm.

Sundet var tillagt saa vi skulde over med *Isbaad*; men denne vilde ikke gaa ud, da *Himmel* og *Jord* stod ud i et. Der var dog en *Fisker*, der tilbød at ledsage os over tilfods, men dertil havde vi

ikke tilstrækkeligt Mod, og Færgemandskabet trøstede os med, at saa snart *Snevejret* standsede, gik de over, og vi havde jo hele Eftermiddagen at haabe paa *Bedring*. Da det jo ikke var *Vejr* til at opholde sig udendørs, tog vi tilbage til *Vordingborg* for at afvente, hvad der videre vilde ske. Adspredelse ved at se *Byens* Mærkværdigheder fandt vi heller ingen Anledning til. Vor medbragte Frokost havde vi forlængst fortæret, og i Erkendelse af, at uden Mad og Drikke o. s. v., tog vi ind paa en Restauration og forsynede os med det nødvendige for Resten af Dagen; *Vejret* vedblev at være det samme, og da der ved 6-Tiden gik Tog, vi kunde komme med, besluttede vi os til et Tilbagetog, det var ikke uden *Firhindringer*; vi naaede *Næstved* ved 8-Tiden, og der fik vi den Besked: Toget gaar ikke længere i Aften.

— Det var den nøgne Virkelighed.

Da *Søren Nielsen* som den ældste af os foreslog, at vi skulde forsøge at faa en Vogn til *Fuglebjerg*, gik vi andre unge og raske

strax med dertil. Kl. 9 startede vi i aaben Vogn medbringerne de *Skovle*. Efter ca. 3 Timers Kørsel naaede vi *Fuglebjerg*. Der skiltes vore *Veje, S. N. og N. J.* gik gennem *Vindstrup Overdrev*, vi andre to ad *Landevejen* til *Næblerød*. *N. J.* vilde have, jeg skulde blive der, men da *Vejret* var bedret, fortsatte jeg. Vi kom alle godt hjem.

Det var et Rejseeventyr, som vi tit senere talte om. Der var dem der mente, at det var et *Varsel*, der burde tages Hensyn til.

14 Dage derefter, den 23. Marts, tog vi igen afsted, denne Gang *Fr. Jensen, Niels Jensen* og jeg. Rejsen gik godt, vi var ligesom første Gang ventet af Mejeriets Formand, som elskværdig modtog os, og beredvillig oplyste os om de Erfaringer, han havde høstet, saa da vi Dagen efter rejste derfra, var vi saa nogenlunde rustede til at tage fat.

Der blev saa holdt en Del Møder hos *Fr. Jensen*, hvor jeg kunde deltage, naar det drejede sig om Byggeriet, jeg fik det Hvert at udføre Tegnning, og hvad dertil hørte, at den ikke var fuldkom-

men, som de senere blev det, kan vel ikke undre nogen. Men vi havde dog den Tilfredsstillelse, da Mejeriet kom i Gang, at der kom andre Interesserede for at søge Vejledning. For mig blev det en Fordel, idet jeg senere leverede flere Tegninger til Mejerier.

Som vel nok flere endnu kan huske, var *Kritiken* ikke ophørt med Foretagendets Begyndelse. Der var dem, der mente, at *Skummetmælken* var skadelig saavel til Menneske som til Kreaturføde af den Grund, at Mælken fra enkelte Køer, der ikke var sunde, smittede det Hele, selv de Lærde (dog maaske kun enkelte) var bange i den Henseende.

Ole Rasmussen, Eskildstrup, kørte en Gang i Sognerejse for en Læge til *Sorø*, denne sagde til ham blandt andet: „Maaske det ikke varer længe, før vi faar at se, at *Ligvognen* færdes lige saa meget paa vore *Veje* som *Mælkevognene*“.

Saa slemt blev det dog heldigvis ikke.

Jørgen Larsen.

*Langebjerg Andelsmejeri opført i 1886.
I 1931 havde mejeriet 265 leverandører med mælk fra 1600 køer (1)*

Hovedbygningen og den 21 meter høje skorsten fra det tidligere mejeri kan stadig ses i vejkrydset mellem Langebjergvej og Skælskørvej, jf. punkt 1 på kortet side 12 (2)

Den dramatiske studierejse i begyndelsen af marts 1886 blev afbrudt af snestorm og et usikkert, tilfrosset Masnedsund efterfulgt af en 2-timers togtur fra Vordingborg til Næstved og herfra en 3-timers tur til Fuglebjerg i "åben vogn med skovle" for at slutte til fods ad landevejen over Næblerød til Eskildstrup. To uger senere blev turen gennemført uden vanskeligheder. *Jørgen Larsen* fik opgaven med at "udføre Tegninger og sørge for, hvad dertil hørte. Vi havde den Tilfredsstillelse, da Mejeriet kom godt i gang, at der kom andre Interesserede for at søge Vejledning. Senere leverede jeg flere Tegninger til Mejerier".

Beretningen om mejeriets tilblivelse blev oprindeligt skrevet til den daværende mejeribestyrer *Christian Davidsen*, som i et takkebrev til *Jørgen Larsen* oplyste, at "alle de personer, som han rejste sammen med ikke er mere".

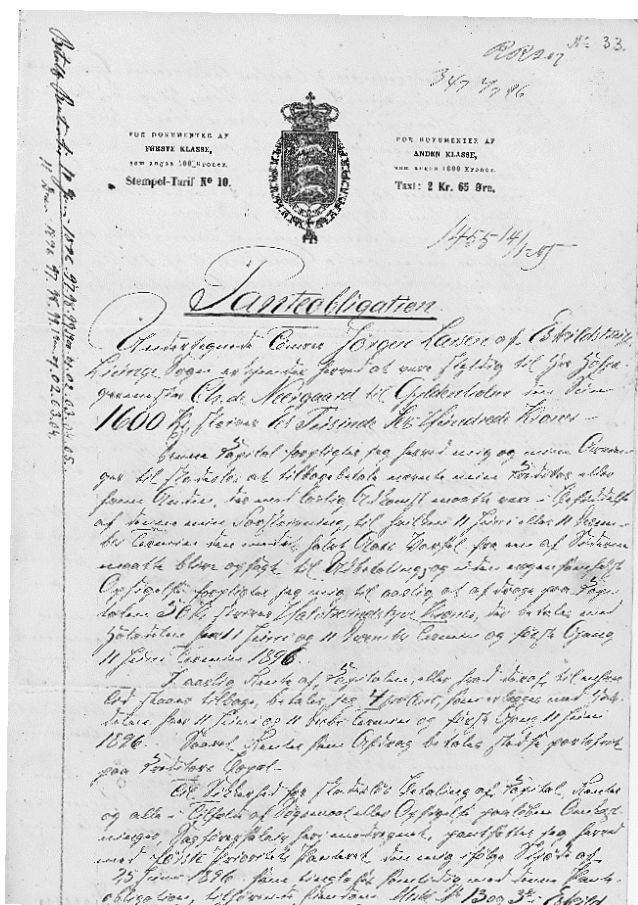
Til slut i sit brev oplyste *Davidsen*, at han havde mejeriets første regnskab i "glas og ramme", og at man deraf kunne se, at byggeriet i 1886 beløb sig til 21.450,19 kr., hvilket i dag sv.t. ca. 1,3 millioner kr. (3).

Jørgen Larsen har formentlig også haft tømmearbejdet på mejeriet i 1897, da det blev genopbygget efter en ildebrand.

I takt med at tømmervirksomheden voksede blev der behov for penge til udvidelse af værkstedet i Eskildstrup og samtidig opbygning af et nyt tømmerværksted i Ørslev. Den viste panteobligation har dannet økonomisk ramme for *Jørgen Larsens* ønsker.

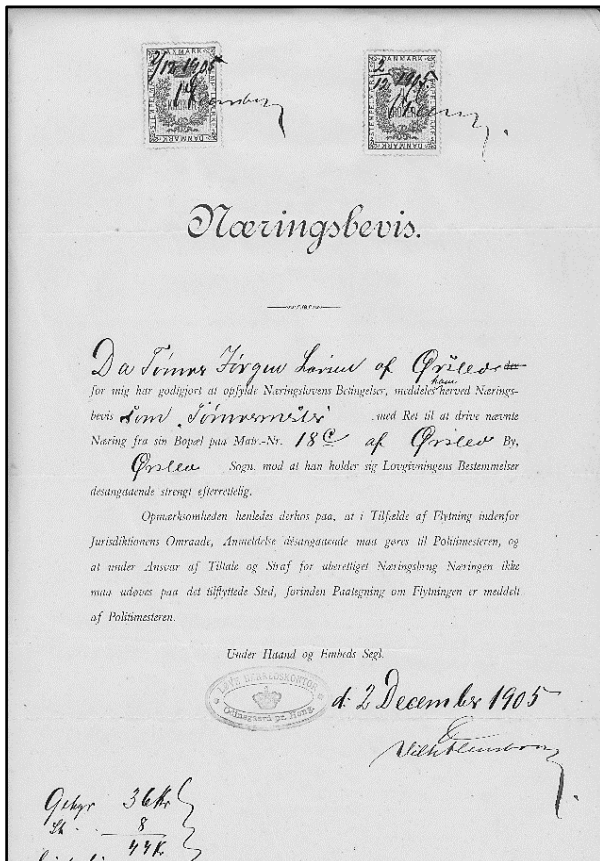
Panteobligationen på 1600 kr. i 1895 til udvidelse af tømmervirksomheden i Eskildstrup og senere etablering af en ny i Ørslev.

Pengene blev udlånt af *Ch. de Neergaard, Gyldenholm*

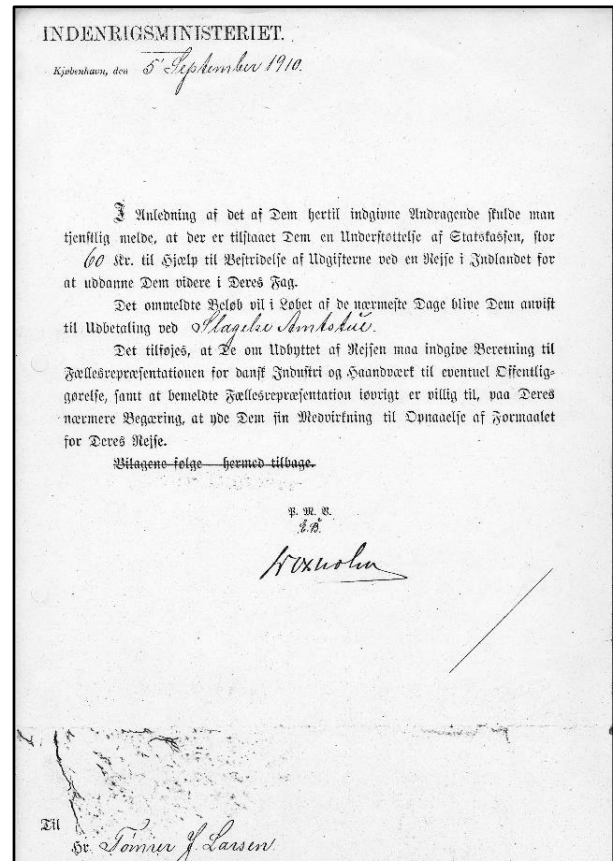

Tømmervirksomheden i Ørslev

Jørgen Larsen flyttede i 1901 med sin familie til Ørslev, hvor han sammen med sin søn Johannes i Eskildstrup fortsatte familievirksomheden. Hovedparten af arbejdet i de år blev udført for ejeren på Gyldenholm Gods.

Næringsbevis for Jørgen Larsen som tømrermester i Ørslev.
Udstedt af Løve Herredskontor i 1905

At der har været et nært samarbejde mellem de to tømmervirksomheder, fremgår af denne bevilling på 60 kr. adresseret til sønnen Johannes i Ørslev

Billedet t.h. er fra et postkort, som Jørgen og Oline Sophie Larsen har sendt i 1912 til deres barnebarn i København, Iris Margit ("strikker-skens barn").

Foruden en lykønskning på hendes 5 års fødselsdag den 10.5. er tilføjet: "Nu kan du se, hvor Bedstemor bor".

Jørgen Larsen foran huset i Ørslev.
I baggrunden skimtes værkstedet

Arbejdet på Gyldenholm Gods

Forbindelsen til *Gyldenholm* var allerede etableret inden, hjulmand *Lars Jørgensen* flyttede til sognet og giftede sig med *Karen Jacobsdatter* nemlig, da hendes bror *Clemmen Jacobsen* i 1841 af godsejer *Charles de Neergaard* (1839-1903) fik udstedt kontrakt på en gård ("*fæstebrev*") med tilhørende jorde under *Gyldenholm Skovgods*, se side 52-53. Indtil 1862 havde godset en hovedgård, som var opført af den daværende ejer *Anders Dinesen* (1737-1785). På grund af beliggenheden havde gården fået navnet *Gyldenholm* efter dets omgivende frugtbare jord, kaldet *Guldager* (3).

Kirken i Ørslev fotograferet april 2018

Det var i øvrigt interessant i foråret 2018 at besøge *Ørslev*, hvor familien *Dinesen* har et større område på kirkegården med familiegrave. Man kan få den tanke, at familien *Dinesen* med deres relation til *Gyldenholm* og dermed til *de Neergaard* familien har haft en andel i at skaffe *Jørgen Larsen* arbejde på godset og senere at kunne flytte familievirksomheden til *Ørslev*.

Hovedbygningen til det nuværende *Gyldenholm* blev opført i 1864 af *Charles de Neergaard* efter tegninger af bygmester *Herholdt*, som i den periode var inspireret af "*Kasteltypen*".

I modsætning til det bastante ydre er det indre til gengæld både smukt og praktisk indrettet (3).

For at klare udfordringerne optog *Jørgen Larsen*, som tidligere anført et lån af *Charles de Neergaard* i 1895, se side 17, på 1.600 kr., som i dag svarer til ca. 10.000 kr. (3) – et ganske betydeligt beløb, som de følgende år er gået til flytning af tømmervirksomheden til *Ørslev*.

Af den nedenfor viste kopi fremgår det, at *Jørgen Larsen* i 1908 havde brug for en udtalelse om sin tid som tømrer på *Gyldenholm Gods*. Hans oprindelig arbejdsgiver, godsejer *Carl Neergaard* (1873-1906) var død, hvorfor det blev broderen, godsejer *Viggo Neergaard* (1881-1965), som skrev følgende:

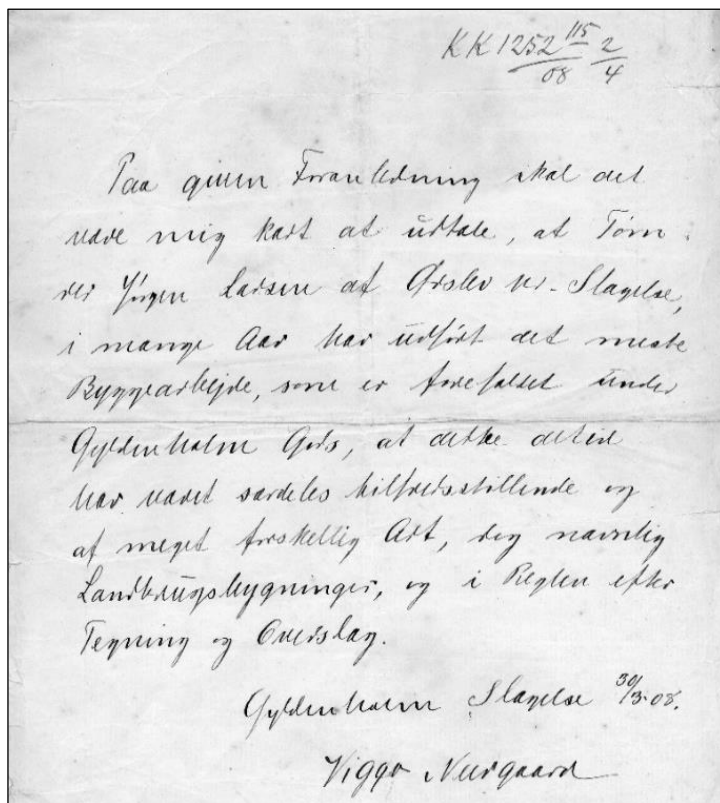
Paa given Foranledning skal det være mig kært at udtale,

- at Tømrer *Jørgen Larsen* af *Ørslev* pr. *Slagelse* i mange Aar har udført det meste Byggearbejde, som er forefaldet under *Gyldenholm Gods*,

- at dette altid har været særdeles tilfredsstillende og af meget forsellig Art, dog navnlig Landbrugsbygninger og i Reglen efter Tegning og Overslag".

Gyldenholm Slagelse 30/3 -08

Viggo Neergaard

De af *Jørgen Larsen* omtalte evner som "bygningskonstruktør" efter tegning og "økonomisk overslag" havde han også demonstreret under opførelsen af *Langebjerg Andelsmejeri*. For at klare udfordringerne havde *Jørgen Larsen*, som tidligere anført i 1895 optaget et lån af *Charles de Neergaard* på 1.600 kr., hvilket i dag svarer til ca. 1,3 mill. kr. (3) – et ganske betydeligt beløb, som er gået til flytning og konsolidering af tømmervirksomheden i *Ørslev*. Af lånedokumentet fremgår, at han løbende har afbetalt lånet – formentlig i takt med udført arbejde på godset.

Sønnen *Johannes* og hans familie flyttede i september 1910 til *Ørslev*. Samme år fik han af statskassen bevilget 60 kr. til en rejse "Indenlands" for at videreuddanne sig i tømmerfaget. Året efter står han i FKT opført som bestyrer af tømmervirksomheden i *Ørslev*. Samtidig gik *Jørgen Larsen* "på aftægt" (pension), idet han på de følgende folketællinger figurerer som "Husfader".

Del 2. Strikkerskens opvækst

Familien Larsen 1896:
*Karen Sofie ("Strikkersken"), tømmermester Jørgen og
Oline Sofie samt Helene Marie og Johannes*

Billedet ovenfor findes uden data i familiens fotosamling. Der er dog ingen tvivl om navnene på de afbildede personer, som alle optræder i deres pæneste tøj. *Karen Sofie* sidder forrest t.v. med familiens salmebog. Ud fra dette må jeg konkludere, at billedet er taget i anledning af *Karen Sofies* konfirmation, hvilket også stemmer med familie medlemmernes skøns mæssige alder.

Denne datering bestyrkes yderligere af, at der blandt arvesagerne findes en lille rød bog: "*Et Venligst Minde fra Topshøj Skole*" i anledning af *Karen Sofies* konfirmation den 4. oktober 1896 i *Lynge Kirke*.

Barndomshjemmet

Folketællingerne afspejler den "trafik", der har været i håndværkerhjemmet i *Eskildstrup*. Udover familiemedlemmerne i op til tre generationer blev der ydet husly til "Lærlinge", "Svende" og op til 5 tjenestefolk. I perioder boede der også "Slægtninge" og "Plejebørn".

Billedet fra 1890 er taget foran tømmervirksomheden i Eskildstrup. Det giver et meget godt indtryk af det mylder af mennesker, som færdedes i hjemmet:

*På fløjen t.v. ses i 2. række **Lars Jørgensen** og hans kone **Karen**. Sønnen **Jørgen Larsen** står t.h. på billedet står, mens hans kone **Oline** står midt i billedet med korslagte arme. Forrest på bænken sidder som nr. 2 fra venstre **Karen Sofie** ("strikkersken") og ved siden af som nr. 3 **Helene Marie** ("moster Ia"). Yderst t.h. sidder den 12-årige **Johannes** (med en dreng på skødet).*

I 1800-tallet arbejdede mændene hele dagen udenfor hjemmet, i marken eller i værksteder. Hjemmene var således kvindernes "domæne". Af folketællingerne kan man se, at der gennem årene har været mange beboere i håndværkerhjemmet. Så der har været nok at gøre i huset: De små børn skulle passes, opdrages og brødfødes. Arbejdet med de små tilfaldt ofte et udefra kommende familiemedlem, indtil de førstefødte børn blev gamle nok til at overtage pasningen af de yngste. Efterhånden som børnene voksede op, hjalp især pigerne til med husarbejdet, mens drengene var med i værkstedet. Efter konfirmationen skulle børnene lære at stå på egne ben = "ude at tjene" – bortset fra den ældste søn, som skulle drive familiens virksomhed videre.

Oplæring i husarbejdet

Karen Sofie Larsen boede usædvanligt længe i barndomshjemmet. Der var brug for hendes hjælp, da hendes 4 år yngre søster ("*moster Ia*") var født med en hjerneskade. Først i FKT 1901 står der: *Karen Sofie*, 18 år "*ude at tjene*". Det var på det tidspunkt, hvor hendes far, mor og "*moster Ia*" flyttede fra *Eskildstrup* til *Ørslev*, men inden da havde hun afsluttet sin undervisning i den lokale skole, var konfirmeret og ikke mindst grundigt oplært i husarbejde.

Fra helt lille har hun deltaget i fodring af dyrene, været med i køkkenet og hjulpet med rengøring samt ikke mindst pasning af hendes yngre søster. Senere lærte hun at sy og strikke: duge, servietter og sengetøj samt tøj til hverdage og fest. Og så skulle tøjet vaskes og repareres.

Som barn har hun ikke kunnet undgå at overvære slagting af grise og fjerkræ. Især slagtingen af grisene har været dramatisk, først med deres høje skrig, da de blev stukket ned. Så blev de hængt op på en stige, så man kunne opsamle blod og udskære indvolde, hvorefter kroppen hang til "*modning*" i træk i et af udhusene. Derefter blev grisen parteret i mindre stykker til syltning i gelé (grisetær!), saltning, kogning og rygning (Hamburgerryg). Det meste gik til hovedmåltidernes supper og stegeretter, mens resten gik til mellemmåltider som pålæg på det hjemmebagte brød. For det meste har man været afhængig af sæsonbestemte råvarer, som blev "*konserveret*" for at kunne anvendes på andre årstider. Foruden lufttørring, som blev anvendt til skinker, fisk, frugt, krydderurter og svampe, benyttede man sig af henkogning og råsyltning med forskellige konserveringsstoffer.

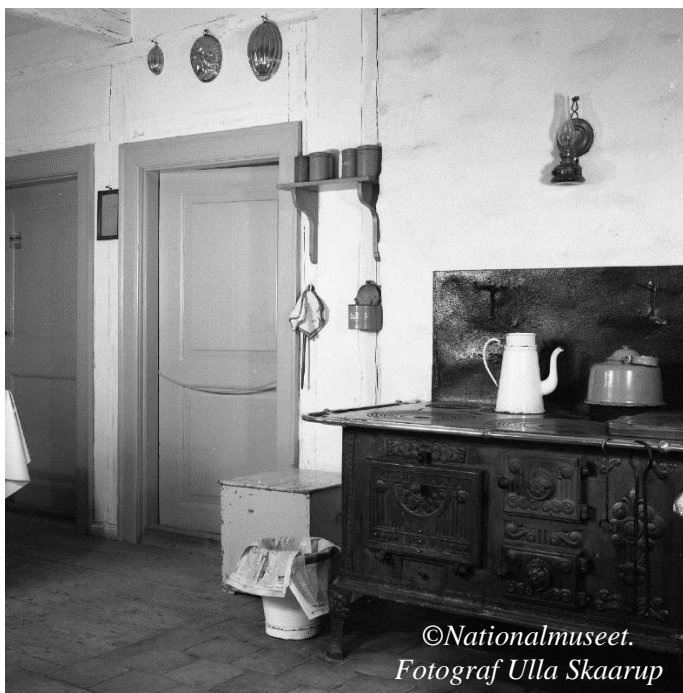
Det var helt naturligt, at *Karen Sofie* fra "*barnsben*" blev indviet i landbokøkkenet, hvilket mine søstre og jeg senere kom til at værdsætte. Vi husker duften i hendes store køkken med den blå tallerkenrække, komfuret med den store gryde, som fik lov at koge færdig i "*høkassen*", det tilstødende "*pigekammer*" og det kolde rum, "*fadeburet*".

I det følgende omtales nogle af de retter, som søster Gerd og jeg husker fra vores barndom, og som vores mor også af og til serverede. De fleste opskrifter findes i "*Frøken Jensens kogebog*" (5) eller i "*Køkkenbog for unge Piger*" (6).

Madlavning i landbokøkkenet

Det var et stort og ansvarsfuldt arbejde at stå for madlavning til gårdens mange beboere. Det var ikke som i dag, hvor man kan købe færdigtillavet mad, som kan blive bragt til døren og allerhøjest kræver opvarmning på en lille "køkkenø i husets alrum". Alle gårde og "husmandssteder" havde en køkkenhave. De fleste havde desuden et dyrehold med i det mindste høns, men ofte også grise, køer, får og heste. Der ligger således mange timers dagligt arbejde forud for selve madlavningen. På de større gårde, hvortil også tømmervirksomheden i *Eskildstrup* og *Ørslev* må henregnes, havde man flere medhjælpere boende.

Inden selve køkkenet lå bryggerset, hvor der var et åbent ildsted og plads til grovere arbejde som kødudskæring, æltning af brød og opvask. Køkkenet var udstyret med et "fadebur", som i dag er afløst af et køleskab. Køkkenbordet havde to store vaske og nedenunder skabsplads til potter, pander og fade. Ovenover hang tallerkenrækken (i reglen blåmalet) med plads til tallerkner, grydelåg, opskriftsbøger og lignende. Det store komfure blev varmet op med træ og senere tørv eller kul. Ved siden af stod høkassen og et anretterbord til serveringsbakkerne, hvorpå man bragte mad og drikkevarer ind i "folkestuen", hvor mændene og deres medhjælpere spiste.

I Karen Sophies barndomshjem har køkkenet formentlig været indrettet tilsvarende.

T.v. for komfuret skimtes høkassen og en spand til brænde, og bagved ses en dør på klem. Den kunne meget vel have ført ind til køkkenpigens ("moster Ia's") værelse.

©Nationalmuseet.
Fotograf Ulla Skaarup

Køkkensprog

Datidens store arbejde i køkkenet afspejler sig i mange af de talemåder og faste udtryk, som stadig anvendes, men hvis oprindelse den yngre generation kun sjældent forstår. De fleste af følgende eksempler er hentet fra (7):

"Hun giver ham en kold skulder", fx når en forelsket dreng bliver afvist af pigen – et udtryk, der stammer fra fransk skik, hvor man serverede varm lamme-steg for særlig fine gæster, mens andre, man ikke kunne lide, måtte nøjes med koldt kød fra lammets skuldre. Svarer til at nogen *bliver brændt af*.

"Stå som sild i en tønde", fx når toget er propfuldt med mennesker – et udtryk, som stammer fra tider, hvor man spiste masser af sild, som blev konserveret med salt og lå proppet sammen i en tønde. Og *"i samme gade"*:

"Falde i staver", fx tænker på andre ting og ikke hører efter, hvad læreren siger. Udtrykket stammer fra, at en tom tøndes træstaver tørrer ind og løsner sig fra metalbåndet, som holdt dem sammen. *"I samme gade"*:

"Tomme tønder buldrer mest": de med tomme hjerner larmer mest, hvilket stammer fra en tid, hvor man transporterede tønder ned til havnen ad stejle gader i byen *Charlotte Amalie* på Skt. Croix i Dansk Vestindien. De var som regel fyldt med rom eller sukker, men prøvede man at snyde, så var det de tomme tønder, som buldrede mest (egen udlægning).

"Jeg ønsker dig hen, hvor peberet gror", nemlig langt, langt væk – helt til Indien!

"Der røg en finke af panden": man kommer til at sige noget, man ikke skulle have sagt. Igen et udtryk fra køkkenverdenen, hvor man stegte "finker" på pande og kunne være uheldig, at den ved serveringen havnede udenfor fadet.

Disse og mange andre udtryk fra *"køkkenverdenen"* præger stadig dagligsproget, omend deres oprindelige betydning mere og mere går tabt hos ungdommen. Tilsvarende fremkommer der nye talemåder fra IT-verdenen og engelske/arabiske udtryk, som vi ældre ikke kender. "Køkkenudtryk" anvendes også på personer, fx *"gammel gris"*, *"ko"* eller *"torsk"*!

Eksempler på madretter fra landbokøkkenet

Nedenfor fortælles lidt om den mad, som *Gerd* og jeg især husker fra vores barndom. Der var de meget velsmagende, men også mættende retter, som *oksesteg med "flommefedt"*, *syltede grisetæer*, *gule ærter med flæsk* og *blodpølse med stegte æbler og kanel*. Det var mad som duftede i hele mormors lejlighed, og som uvilkårligt blev forbundet med hendes opvækst i landbofamilien på Vestsjælland.

Vores mor, "*Strikkerskens barn*" fik også mulighed at "komme i lære" i det store køkken i *Ørlev*. Så foruden de ovennævnte madretter fik *Gerd* og jeg dagligt glæde i vores barndomshjem af "kogekunsten fra landbokøkkenet":

Stegt gås eller *and* hørte julen til – og det var som regel bageren (*Trianon* på Emdrupvej), som fik lov at stege den. *Kalvetunge* og *lammesteg* hørte til gæstemad og en sjælden gang om søndagen. *Flæskesteg*, *medisterpølse* eller *stegt lever* samt *suppe med melboller* hørte hverdagene til. *Kråsesuppe* og stegte *kalve-* (eller *svine-*) *hjerter med persille* var meget populær og noget helt særlig med sin duft og smag. *Stegt sild* og *marinerede sild* kom jeg tidligt til at sætte pris på. Et af årets højdepunkter var *nytårstorsken*, som der ofte var rigeligt af til de følgende dage sammen med den suppe, den var kogt i.

Flere af de ovennævnte madretter var meget tidskrævende. Ja, ofte arbejdede man på dem i flere dage, inden de havnede på middagsbordet. Andre retter har også været lang tid under forberelse, fordi de blev konserveret i "*syltekrukke*" eller "*hængt til tørre*". Det er i øvrigt også "*køkkenudtryk*", som den yngre generation sjældent ved, hvor stammer fra. Der er også retter, som forsvinder ud af "*menukortene*", da de er for tidskrævende i en tid, hvor folk arbejder det meste af dagen udenfor hjemmet. Heldigvis kan mange af de gode, gamle madretter som *syltede grisetæer* og *marinerede sild* stadig købes i specialbutikker eller på restaurant. Andre retter forsvinder, mens nye, fx asiatiske kommer til. Enkelte "*forsvundne landboretter*" forekommer dog stadig i daglig tale, fx "*der røg en finke af panden*" – så hermed opskriften:

Finker består af kogt, hakket *svinekød* og –indmad, der steges i fedt sammen med *løg*, *æbler* og *krydderurter*. **VELBEKOMME!**

Håndarbejds kunst

Ganske vist har forholdene i *Ørsløv* ikke været så fornemme, som vist på billedet nedenfor, men rollefordelingen og stemningen i gårdens store stue har ikke været meget anderledes: tømmermesteren orienterer sig i avisen og husets frue småsover efter dagens hårde arbejde. Forinden er døtrene formentlig blevet instruerede i dagens strikke- og hæklearbejde. Tjenestepigen står bagved og ser på i et forsøg på at lure kunsten efter.

Fotografiet, som bærer titlen "Hos dr. Georg Mølmark, Svendborg anno 1895", stammer fra Svendborg Byhistoriske Arkiv.

At husets frue, *Oline Sophie* har behersket "håndarbejds kunst" vidner et par hovedpudebetræk, duge og servietter, som er forsynet med hendes smukt broderede "monogram" og årstal fra midten af det 18. århundrede.

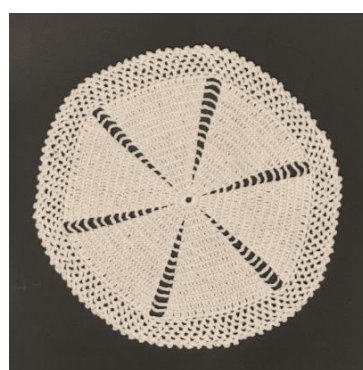
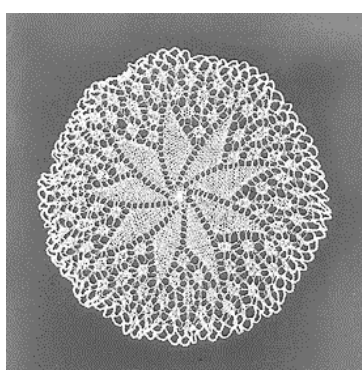
Dug med monogram fra 1867

Pudebetræk med forbogstaver

Den største del af det daglige syarbejde bestod af fornyelse og reparationer af arbejdstøjet: revner i stoffet skulle lappes, knapper skulle sys i og huller på sokker og handsker skulle stoppes. I takt med at børnene voksede, skulle der sys og strikkes nyt – medmindre tøjet kunne tilpasse og ikke var alt for slidt.

Søster *Gerd* har bevaret adskillige smukke håndarbejder, udført af vores mor-
mor *strikkesken Karen Sophie*. Som barn og ung datter har hun været dygtig og interesseret i at sy og brodere, hvilket bl.a. fremgår af de følgende eksempler:

Ovenfor blot et lille udpluk af de mange syede og broderede duge og strikkede mellemlægsservietter

Udover de ovenfor viste arbejder, er der blandt "arvegodset" ikke efterladt strikkesøj, fra hendes unge år. En vigtig årsag er, at man dengang brugte tøjet til det var slidt op – for så at "trevle" garnet op til nye beklædningsgenstande. Håndværkerhjemmet i Ørslev har tilsyneladende været et samlingssted for veninder til *Karen Sophie*, hvilket bl.a. fremgår af hendes poesibog.

Lad Mindet om dit Barndoms hjem dig
 og vær dig et Værn mod Lydens Magt^{følge},
 når du skal sejle ud på Livets Bølge,
 ved Rovet lad din gode Engel holde Vagt.
 Tak for de mange gemytlige Timer jeg har
 tilbragt i dit Hjem ved Syndervisning
 Lev vel i Fremtiden det ønskes af din
 Dagmar Nielsen
 Ørslev. d. 30-4-1903.

Efter det lille digt fra 30. april 1903 skriver hendes veninde *Dagmar Nielsen, Ørslev*: "Tak for de mange gemytlige Timer jeg har tilbragt i dit Hjem ved Syndervisningen". På det tidspunkt var *Karen Sophie* 21 år og hjemme på et visit hos forældrene og veninderne. Denne hilsen tyder på, at pigerne har mødtes i fritiden til gensidig inspiration over sy- og strikkesøj og måske ligefrem "Syndervisning", som veninden skriver. Nedenfor et par eksemplarer på nogle særligt flotte broderier, der efterladt blandt "arvegodset":

Et par broderede billeder udført af Karen Sophie. Dog er "himlen" akvarelmalet.

*Broderi til udsmykning af et skærmbret
foran kakkelovnen.
Nu i glas og ramme hos søster Gerd*

*Forhæng til viskestykker og hånd-
klæder i køkkenet*

Udover disse "pyntegenstande", har sy- og strikkearbejdet naturligvis også omfattet duge, servietter og tæpper samt dagligdagstøj til brug for små og store såsom huer, trøjer, sokker og handsker. "Tidens tand" har naturligvis gjort, at det oprindelige sy- og strikketøj ikke er bevaret, men heldigvis er "kunsten" gået i arv til hendes barn, *Iris Margit* og barnebarnet *Gerd*.

*Et slumretæppe og "muffedisser" strikket af min mor *Iris Margit* og søster *Gerd**

Som det fremgår af næste kapitel, var *Karen Sophie* i september 1906 ansat i Århus som "Strikkerske" hos *justisrådinde Møller* og hendes 53-årige datter, som var "Lærerinde". I huset var der også ansat en "ugift tjenestepige" på alder med *Karen Sophie*. Der var altså både brug for *Karen Sophie's* arbejdsområde og en tjenestepige, hvilket naturligvis dels har krævet et større hushold og dels et økonomisk overskud.

Karen Sophie's arbejde har formentlig omfattet de fleste sy- og strikkeopgaver, som er illustreret på de foregående sider. Der var næppe brug for at strikke babytøj, men formentlig har timerne i *Ørslev* og *Karen Sophie's* andre ansættelse også gået hermed.

Ude og Hjemme 19

"Ude og Hjemme" Haandarbejde Nr. 18

Sommerfrakke til den mindste

Materiale: Garnforbrug Kr. 3,50
Pinde Nr. 3 og Nr. 4 0,50
Nr. 4, 18

NE tænker vi alle sammen på Sommerferien og Tankerne går til osse Lilledor. Hvis Sommerfrakke skal i Aar bestaa af en lysblaa, strikket Frakke med Bue, der passer til, og vil være Børns en særlig og pyntelig Dragt til give ham paa naar han skal ud af Børn. Frakken er formentlig til et 6 Maaneders barn. Gørnet faas foruden i lysblaa og hvidt i rosen, lysgrøn, lysgul og lysgraa.

HVGGUN
Staa 86 Masker op, strik 4 Pinde i Perlestriking.
2. Pind ret.
3. Pind vrang.
4. Pind: 3 ret (slaa om) — 1 ret af — 3 ret, tænk den læse over de 2 Masker ret. Parentesen gentages skiftevis Pinden ud. Slut med 3 Masker ret.
5. Pind vrang.
6. Pind: Som 7. Pind.
7. Pind: Som 7. Pind.
8. Pind: Som 7. Pind.
9. Pind: Som 7. Pind.
10. Pind: Som 7. Pind.
11. Pind: Som 7. Pind.
12. Pind: Som 7. Pind.
13. Pind: Som 7. Pind.
14. Pind: Som 7. Pind.
15. Pind: Som 7. Pind.
16. Pind: Som 7. Pind.
17. Pind: Som 7. Pind.
18. Pind: Som 7. Pind.
19. Pind: Som 7. Pind.
20. Pind: Som 7. Pind.
21. Pind: Som 7. Pind.
22. Pind: Som 7. Pind.
23. Pind: Som 7. Pind.
24. Pind: Som 7. Pind.
25. Pind: Som 7. Pind.
26. Pind: Som 7. Pind.
27. Pind: Som 7. Pind.
28. Pind: Som 7. Pind.
29. Pind: Som 7. Pind.
30. Pind: Som 7. Pind.
31. Pind: Som 7. Pind.
32. Pind: Som 7. Pind.
33. Pind: Som 7. Pind.
34. Pind: Som 7. Pind.
35. Pind: Som 7. Pind.
36. Pind: Som 7. Pind.
37. Pind: Som 7. Pind.
38. Pind: Som 7. Pind.
39. Pind: Som 7. Pind.
40. Pind: Som 7. Pind.
41. Pind: Som 7. Pind.
42. Pind: Som 7. Pind.
43. Pind: Som 7. Pind.
44. Pind: Som 7. Pind.
45. Pind: Som 7. Pind.
46. Pind: Som 7. Pind.
47. Pind: Som 7. Pind.
48. Pind: Som 7. Pind.
49. Pind: Som 7. Pind.
50. Pind: Som 7. Pind.
51. Pind: Som 7. Pind.
52. Pind: Som 7. Pind.
53. Pind: Som 7. Pind.
54. Pind: Som 7. Pind.
55. Pind: Som 7. Pind.
56. Pind: Som 7. Pind.
57. Pind: Som 7. Pind.
58. Pind: Som 7. Pind.
59. Pind: Som 7. Pind.
60. Pind: Som 7. Pind.
61. Pind: Som 7. Pind.
62. Pind: Som 7. Pind.
63. Pind: Som 7. Pind.
64. Pind: Som 7. Pind.
65. Pind: Som 7. Pind.
66. Pind: Som 7. Pind.
67. Pind: Som 7. Pind.
68. Pind: Som 7. Pind.
69. Pind: Som 7. Pind.
70. Pind: Som 7. Pind.
71. Pind: Som 7. Pind.
72. Pind: Som 7. Pind.
73. Pind: Som 7. Pind.
74. Pind: Som 7. Pind.
75. Pind: Som 7. Pind.
76. Pind: Som 7. Pind.
77. Pind: Som 7. Pind.
78. Pind: Som 7. Pind.
79. Pind: Som 7. Pind.
80. Pind: Som 7. Pind.
81. Pind: Som 7. Pind.
82. Pind: Som 7. Pind.
83. Pind: Som 7. Pind.
84. Pind: Som 7. Pind.
85. Pind: Som 7. Pind.
86. Pind: Som 7. Pind.
87. Pind: Som 7. Pind.
88. Pind: Som 7. Pind.
89. Pind: Som 7. Pind.
90. Pind: Som 7. Pind.
91. Pind: Som 7. Pind.
92. Pind: Som 7. Pind.
93. Pind: Som 7. Pind.
94. Pind: Som 7. Pind.
95. Pind: Som 7. Pind.
96. Pind: Som 7. Pind.
97. Pind: Som 7. Pind.
98. Pind: Som 7. Pind.
99. Pind: Som 7. Pind.
100. Pind: Som 7. Pind.

HJULP FORSTYKKER
Staa 44 Masker op, strik paa Byggen, med 1-fagte af de første 8 Masker, disse strikkes i Perlestriking. Arbejdet sluttes af med en Bælt med foran. Strik til 18. Pind, disse strikkes aaledig.

8 Perlemasker (slaa om) — 1 ret af — 2 ret — tænk den læse over de 2 ret. Parentesen gentages 1 Gang til — 30 Perlemasker.
16. Pind: 30 Perlemasker — 6 vrang — 8 Perlemasker.
17. Pind: 8 Perlemasker — 6 ret — 30 Perlemasker.
18. Pind: Som 16. Pind.
19. Pind: 8 Perlemasker (slaa om) — 1 ret af — 3 ret — tænk den læse over, Parentesen gentages 1 Gang til — 30 Perlemasker — 23 ret.
20. Pind: 22 vrang — 8 Perlemasker 6 vrang — 8 Perlemasker.
21. Pind: 8 Perlemasker — 6 ret — 8 Perlemasker — 23 ret.
22. Pind: Som 20. Pind.
23. Pind: Som 20. Pind.
24. Pind: Som 20. Pind.
25. Pind: Som 20. Pind.
26. Pind: Som 20. Pind.
27. Pind: Som 20. Pind.
28. Pind: Som 20. Pind.
29. Pind: Som 20. Pind.
30. Pind: Som 20. Pind.
31. Pind: Som 20. Pind.
32. Pind: Som 20. Pind.
33. Pind: Som 20. Pind.
34. Pind: Som 20. Pind.
35. Pind: Som 20. Pind.
36. Pind: Som 20. Pind.
37. Pind: Som 20. Pind.
38. Pind: Som 20. Pind.
39. Pind: Som 20. Pind.
40. Pind: Som 20. Pind.
41. Pind: Som 20. Pind.
42. Pind: Som 20. Pind.
43. Pind: Som 20. Pind.
44. Pind: Som 20. Pind.
45. Pind: Som 20. Pind.
46. Pind: Som 20. Pind.
47. Pind: Som 20. Pind.
48. Pind: Som 20. Pind.
49. Pind: Som 20. Pind.
50. Pind: Som 20. Pind.
51. Pind: Som 20. Pind.
52. Pind: Som 20. Pind.
53. Pind: Som 20. Pind.
54. Pind: Som 20. Pind.
55. Pind: Som 20. Pind.
56. Pind: Som 20. Pind.
57. Pind: Som 20. Pind.
58. Pind: Som 20. Pind.
59. Pind: Som 20. Pind.
60. Pind: Som 20. Pind.
61. Pind: Som 20. Pind.
62. Pind: Som 20. Pind.
63. Pind: Som 20. Pind.
64. Pind: Som 20. Pind.
65. Pind: Som 20. Pind.
66. Pind: Som 20. Pind.
67. Pind: Som 20. Pind.
68. Pind: Som 20. Pind.
69. Pind: Som 20. Pind.
70. Pind: Som 20. Pind.
71. Pind: Som 20. Pind.
72. Pind: Som 20. Pind.
73. Pind: Som 20. Pind.
74. Pind: Som 20. Pind.
75. Pind: Som 20. Pind.
76. Pind: Som 20. Pind.
77. Pind: Som 20. Pind.
78. Pind: Som 20. Pind.
79. Pind: Som 20. Pind.
80. Pind: Som 20. Pind.
81. Pind: Som 20. Pind.
82. Pind: Som 20. Pind.
83. Pind: Som 20. Pind.
84. Pind: Som 20. Pind.
85. Pind: Som 20. Pind.
86. Pind: Som 20. Pind.
87. Pind: Som 20. Pind.
88. Pind: Som 20. Pind.
89. Pind: Som 20. Pind.
90. Pind: Som 20. Pind.
91. Pind: Som 20. Pind.
92. Pind: Som 20. Pind.
93. Pind: Som 20. Pind.
94. Pind: Som 20. Pind.
95. Pind: Som 20. Pind.
96. Pind: Som 20. Pind.
97. Pind: Som 20. Pind.
98. Pind: Som 20. Pind.
99. Pind: Som 20. Pind.
100. Pind: Som 20. Pind.

HAANDARBEJDS-KUPON 22

Denne Kupon indsendes til Ude og Hjemme (Haandarbejdsafdeling, Bülowsvej 94, København V.)

Undersøgete omfatter Materiale til Haandarbejde Nr. Pæve

Varsle om den i Label af nogle 1000 nr. Efterretter. Alt er prima Materiale.

Jeg underskriver Præmarker + Porto.
Jeg har indt. Debetet paa Postkonto Nr. 9460.
(Tilbage den ikke benyttede Fremgangsmand)

Navn:

PATONS & BALDWIN'S
STRIKKE-VEJLEDNING
NR 60
EFTERTRYK FORBUDT

BABY DRENGEDRAGT
AF 3-TRAADET BEEHIVE SCOTCH FINGERING ELLER BEEHIVE CREPE

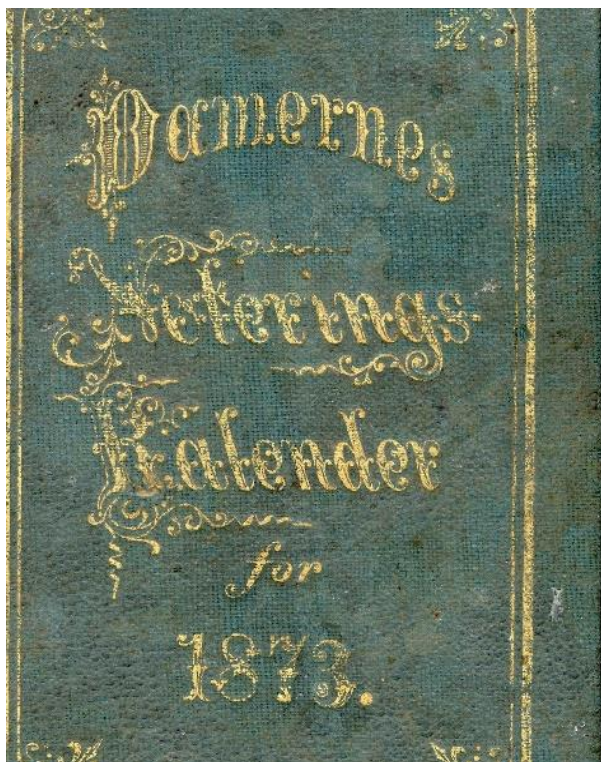
Billedet er Erik som lille.

Under alle omstændigheder kom min mormor senere i livet til at fungere som "forfatter" af strikkeopskrifter bl.a. til avisen "Ude og Hjemme" samt "Patons & Baldwins' Strikkevejledning", hvor jeg optrådte som mannequin i mit første leveår!

PS. Min far var tydeligvis stolt af sin søn, idet han med blyant nederst har skrevet: "Billedet er Erik som lille."

Del 3. Lykkelige omstændigheder?

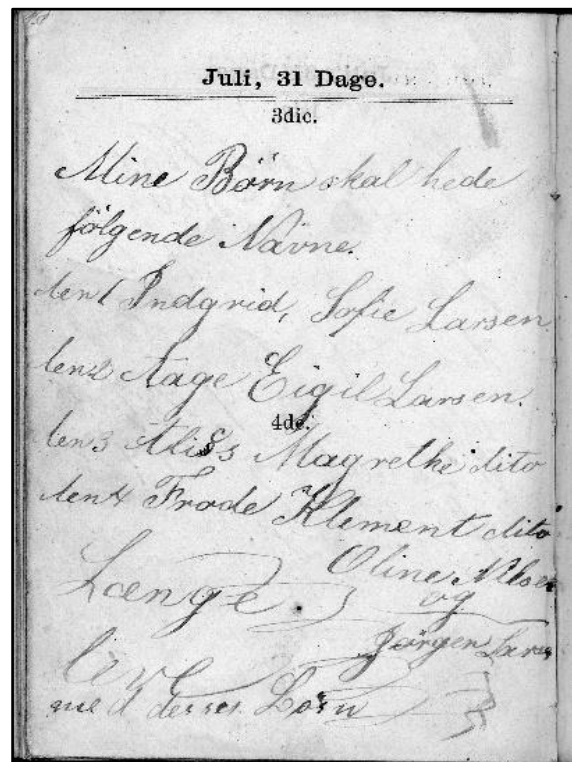
"Damernes Noterings Kalender for 1873" måler 7½ x 11 cm. Den tilhørte oprindeligt moderen Oline Sophie, men blev senere overtaget af "Strikkersken".

Kalenderen indeholder mærkedage, både familiens og historiske – som fx 12. November: "Knud d. Store død 1035, Tordenskjold død 1720 og C.A. Thyregod født 1822".

Derudover er der plan over siddepladserne i Casino teatret, brev- og droske (taxi) takster samt private notater om huskelister til indkøb, madopskrifter - og som vist nedenfor melodi til en "Valse érotique" med efterfølgende "Balkort", hvor kavalererne kan notere sig. De følgende sider indeholder hvad kommende børn skal hedde!

På de følgende sider er der Noder til "Valse érotique"

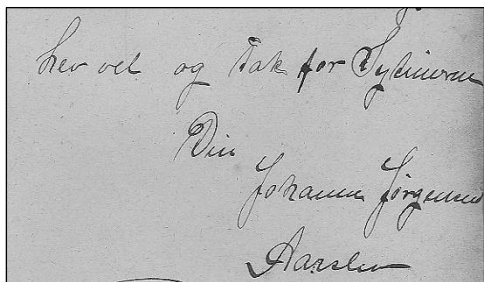

På de følgende sider er der Noder til "Valse érotique" med efterfølgende "Balkort", hvor kavalererne kan noteres.

Et barn var på vej

Som tidligere nævnt var *Karen Sofie*, iflg. folketællingen 1901 "ude at tjene" som 18 årig, hvilket dengang ikke var ualmindeligt, idet unge piger ofte var ansat som "tyende" i perioder på et halvt år ad gangen. *Karen Sofie's* poesibog tyder på, at hun ofte boede hos familie og bekendte i *Odense*, *Århus* og *København*, hvor hun har gjort nytte med sine håndarbejdskundskaber.

Et af de steder, hvor hun oftest boede fra 1901-03, var hos familien *Jørgensen* i *Odense*. Hilsenen t.h. fra *Johanne Jørgensen* med "Tak for Sytimerne" er dog ikke fra *Aarslev* på *Fyn*, men fra nabobyen til *Ørslev* på *Vestsjælland*.

Selvom *Karen Sofie* ikke har haft en "Skudsmålsbog", som nøjagtigt kunne vise, hvor og hvornår hun har boet, er hendes poesibog fyldt med gode råd og hilsner, som giver gode "stemningsbilleder". *Jørgen Larsen* skriver således 26. december 1896:

Arbejdsomhed er Livets Gode.

Det gør os alle vel tilmode.

Held den der altid bliver ved

at øve stadig Virksomhed.

Din Fader

Man fornemmer, at faderen fandt, at datteren skønt kun 14-år måtte lære at stå på egne ben. Der gik dog nogle år før, poesibogen indeholder hilsner udenfor hjemstavnen: *København* 1898–1903, *Odense* 1905 og *Århus* 1906, - og så *København* igen 1907 - og forinden den 21.2. 1906 et tankevækkende digt:

Naar du har en Ven paa den ene Bred

og en Baad paa den anden

og ved, at hos ham du kan finde Trøst:

tag Roser i Baaden med!

P. C. Christensen

Sidst på året 1906 førte "omstændighederne" til, at *Karen Sofie* søgte hjem til forældrene i *Ørslev*: Hun havde ikke haft menstruation siden august, og nu var maven begyndt at vokse! Der var et barn på vej. Abort kom ikke på tale.

Fødselen

Strickersken *Karen Sophie Larsen* fødte sit første og eneste barn *Iris Margit Larsen* den 10. maj 1907. Fødslen fandt iflg. kirkebogen for *Sct. Lukas Sogn* sted i *Adelgade 1*, hvor FKT fra samme år har registreret flg. beboere:

<i>Fridtjof Juul</i>	<i>H</i>	<i>3 Feb 1856</i>	<i>E</i>	<i>- 2 -</i>	<i>Kjøbenhavn</i>			<i>Husmoder</i>	<i>Jordemoder</i>
<i>Fridtjof Nathalia</i>	<i>H</i>	<i>18 April 1874</i>	<i>U</i>	<i>- 1 -</i>	<i>- 2 -</i>			<i>Datter</i>	<i>Direktrice</i>
<i>Hansen Maren</i>	<i>H</i>	<i>27 Juli 1829</i>	<i>E</i>	<i>- 2 -</i>	<i>Bjergby, pr. Sorø</i>	<i>Sorø</i>	<i>1850</i>	<i>Moder</i>	<i>Hænsgjerning</i>

Jordemoder *Ingeborg Juul* må være den som hjalp *Karen Sophie's* barn til verden med assistance fra hendes 35-årige ugifte datter, direktrice *Nathalia Juul* og deres mor, *Maren Hansen*, som indtil 1850 boede i *Bjergby* – ikke langt fra *Ørslev*! *Maren Hansen* har formentlig kendt *Karen Sophies* forældre og sørget for, at fødslen fandt sted i *Adelgade* hos datteren *Ingeborg Juul*, som var jordemoder!

Udskriften af kirkebogen giver andre interessante oplysninger:

- Strickerskens og hendes datters efternavn *Larsen* er i udskriften fra 1992 ændret til *Christoffersen*, idet *Karen Sophie* i 1915 blev gift med *Carl Christian Christoffersen*.

- Ved barnedåben 30. juni 1907 i *Sct. Lukas Kirke* på *Frederiksberg* var en af fadderne, frk. *Johanne Jørgensen* formentlig en veninde kendt fra deres "hyggelige Sytimer sammen" i *Ørslev*.

- Endelig er der en vigtig anmærkning om *Karen Sophie's* adresse på 10 mdr.s dagen før fødselen, hvilket leder mig på sporet af barnefaderen, se senere!

UDSKRIFT AF MINISTERIALBOG	
for Sct Lukas sogn Frederiksberg kommune	
Nr.:	0
Fødselsår og -dag:	1907 - 10. maj
Registreringssted for fødslen (sogn og kommune):	Adelgade 1, Trinitatis sogn Københavns kommune
Fulde navn: Efternavn:	Larsen Christoffersen
For og mellemnavn:	Iris Margit
Forældre:	ugift Karen Sophie Larsen, Sindshvilevej 5 Snedker Carl Christian Christoffersen og Karen Sophie Larsen viet 26. juni 1915, og giver barnet efternavn Christoffersen i stedet for Larsen
Dåbsår og -dag:	1907 - 30. juni
Dåb:	i Sct Lukas Kirke, Frederiksberg
Faddere:	Bogbinder Hengvass og hustru Eleonore Sindshvilevej 5 Frk Johanne Jørgensen, Vimmelskafet 36
Person-nr.:	10 05 07 -
Anmærkninger:	10 mds.dagen før fødsel var moderen hos Justitsrådinde Møller FKT 1906 M 17 189 Guldsmedegade 21,2- Aarhus havnændring som ovenfor anført
Overensstemmelsen med hovedministerialbogen bevidnes. kontramministerialbogen	
Frederiksberg d. 22. august 1992.	
M 4	SCT. LUKAS KIRKE KIRKENS KONTOR CHR. RICHARDS VEJ 2, 4. 1901 FRB. C - TLF. 31 39 14 23

Funktionær i *Tivoli*

København er den by *Karen Sofie* opholdt sig længst i efter, hun flyttede hjemmefra som 17-årig. Eksempelvis er der flere hilsner i hendes poesisbog fra perioden 1898-1903. I *Politiets Registerblade* er hendes stillingsbetegnelse "*Strikkerske*". Der er meget, som tyder på, at hun i denne periode – foruden hos private – også arbejdede i *Tivoli*, hvortil hun bevarede en livslang forbindelse. Hun erhvervede således en af de tidligste *Tivoli*aktier, som i øvrigt er gået i arv til min søster *Gerd*. Jeg og mine to søstre havde megen glæde af hendes *Tivoli*-forbindelser, som under vores barndom blev forstærket af, at hun og hendes mand flyttede bolig til *Colbjørnsensgade 34* – tæt på bagindgangen til *Tivoli* i *Bernstorffsgade*.

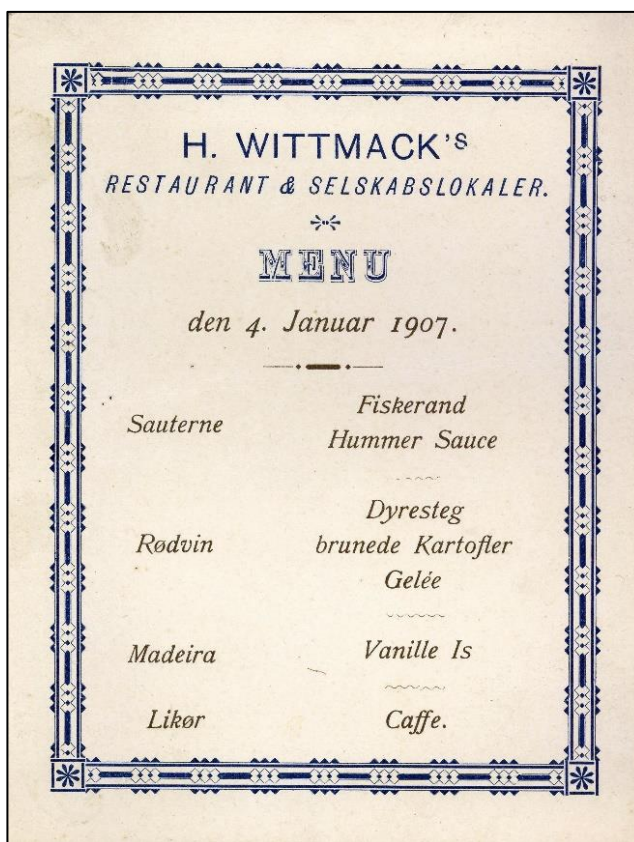
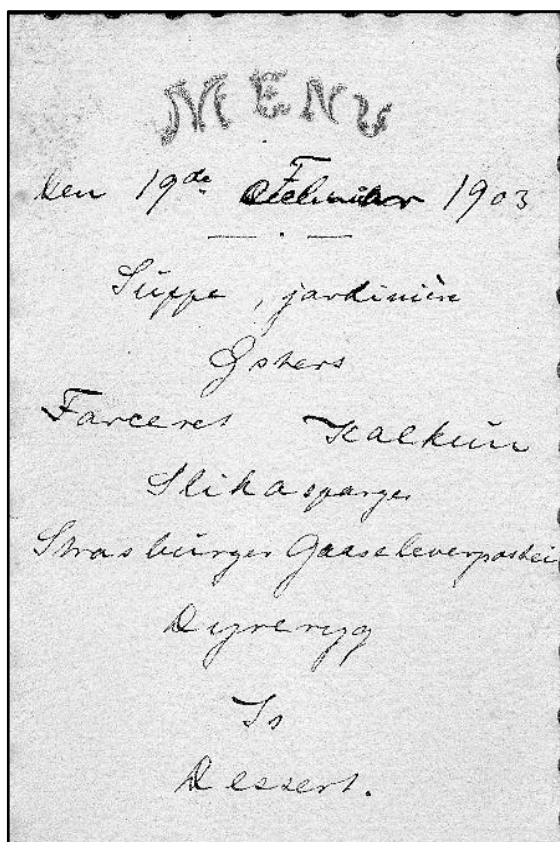

Hestedrosche holder parat udenfor bagindgangen til *Københavns hovedbanegård* i *Bernstorffsgade*, mens et ægtepar er på vej over gaden til *Tivoli*.

Når vi børn var på besøg med overnatning hos vores bedsteforældre i *Colbjørnsensgade*, blev der ret op til vores natteleje i den nederste skuffe i det store chartol. På væggen lige overfor hang dette hyggelige billede.

Karen Sofie har aldrig fortalt os eller vores mor, hvad hendes arbejde i *Tivoli* bestod i, men eftersom hun blev inviteret med til funktionærfesterne, tyder det på, at hun var ansat som "*funktionær*".

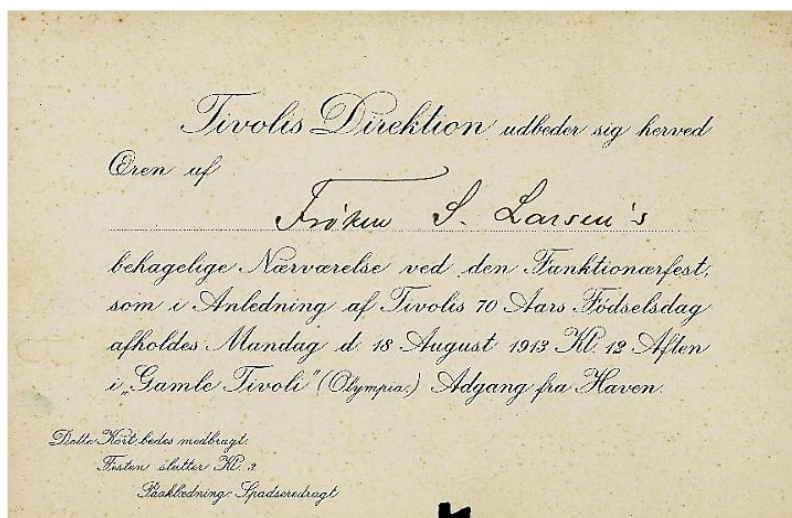
En funktionær var ansat til at varetage særlige arbejdsopgaver. Søster Gerd husker, at vores mormor har fortalt, at hun bl.a. havde et job, hvor hun ved en forestilling på *Pantomime Teatret* skulle frembringe en bølgende bevægelse af tæppet under eventyrforestillingen: "*Aladdins flyvende tæppe*". Karen Sofie har formentlig været ansat til sy- og strikkeopgaver ved udformning og vedligeholdelse af koreografien på *Pantomime Teatret* og måske til *Plærens* forestillinger. Invitationer, sange og fotografier fra funktionærfester vidner således om hendes tid som ansat i *Tivoli*.

I 1903 stod menu'en på lækkerier som Østers, Kalkun og Strasburger Gåseleverpostej! – og i 1907 fik Tivolifunktionærene bl.a. Fiskerand med Hummer Sauce ledsaget af gode vine samt Madeira og Likør.

Middagen i 1907 fandt sted i "*H. Wittmack's Restaurant & Selskabslokaler*", Holmens Kanal 17. På den tid var det således almindeligt, at "*Damerne*" spiste "ude" på en af byens restauranter, mens "*Herrerne*" blev trakteret i Tivoli, hvor de to parter så senere mødtes og festede videre sammen (8).

I anledning af *Tivoli's* 70 års fødselsdag blev *Karen Sophie* inviteret til at deltage i funktionærfesten mandag den 18. august 1913 i "*Gamle Tivoli*".

Som det fremgår af indbydelsen startede festen "Kl. 12 Aften og sluttede Kl. 3" – altså fra midnat til 3 morgen - efter publikum havde forladt *Tivoli*.

Påklædning: "*Spadsererdragt*".

Begivenheden blev forevigtet af en "kanonfotograf", som fotograferede personalet foran festlokalerne "*Olympia*". *Karen Sofie* sidder i hvid spadsererdragt som nr. 2 fra højre. Indgangspartiet bagved ligner *Tivoli's* oprindelige indgang (billedet t.h.), som blev opført i 1843 og senere erstattet af en ny indgang i 1890.

Af *Tivolis* program og *Nationaltidende* fremgår, at kulisen *Gamle Tivoli* er udført af teatermaler *Carl Lund*. Forskningsbibliotekar *Mette Colding Dahl* har oplyst mig om, at "*Olympia*", som senere skiftede navn til "*Arena*", lå på området indenfor indgangen til *Tivoli* ved hjørnet af *Tietgensgade/HC Andersens Boulevard*. "*Arena*" brændte under 2. verdenskrig som følge af sabotage fra nazisympatisører og blev ikke senere genopført.

Livet går videre

I 1909 flytter hun fra *Vimmelskaflet* til familien *Hansen* i *Schacksgade* for i 1912 at flytte i egen lejlighed i *Nørre Farimagsgade 46, 2. sal*, hvorefter hun iflg. folketællingen tituleres "*Strikkeekspert*".

I 1913 flytter mor og datter ind i nabogaden, *Turesensgade 13 B, 2. sal* hos kæresten *Christian Christoffersen* med hvem, hun gifter sig den 1. juli 1915 på *Københavns Rådhus*. Samtidig adopterer han *Iris Margit*, som derved skifter efternavn fra *Larsen* til *Christoffersen*. Mens de nygifte er på bryllupsrejse bor *Iris Margit*, jf. FKT 1916 hos bedsteforældrene i *Ørslev*.

Postkort fra 1908 sendt af bedstemoderen *Oline Sophie Larsen* i *Ørslev* efter et besøg i *København* hos datteren og hendes barnebarn. Motivet på kortet viser "*Huset i Ørslev*" med familiemedlemmer "*i Haven og paa Kvisten*".

Til venstre ses den ca. 1-årige *Iris Margit* i moderens "*strik og sytøj*". Billedet t.h. er fra haven i *Ørslev*, hvor *Iris Margit* indvies i strikkekunsten af sin mor, mens "*møster Ia*" ser på. Billedet er fra 1916.

Hvem var den biologiske far?

Iris Margit fik aldrig at vide, hvem hendes biologiske far var. Det var først i 1938, at man ved lov bestemte, at faderskabet skulle fastslås således, at udover "børnebidrag" i 18 år (og et bidrag til kvinden) skulle barnet gøres arveberettiget. Vi børnebørn vidste, at vores mormor i mange år havde modtaget penge ("alimentsbidrag") fra en hemmelig kilde og, at hun gemte kvitteringerne i bunden af sit bornholmerur. Men barnefaderen forblev ukendt, så længe *Iris Margit* og hende mor, *Karen Sophie* levede.

Så kunne jeg ikke dy mig længere. Først bad jeg om en udskrift af dåbsattesten, hvor der i tilfælde af et fuldbærent barn, født udenfor ægteskab, siden 1844 har skullet indføres i kirkebøgerne, hvor moderen opholdt sig 10 mdr. før fødslen (= befrugtningstiden):

Anmærkninger:	10 mds.dagen før fødsel var moderen hos Justitsrådinde Møller Guldsmedegade 21,2- Aarhus	FKT 1906 M 17.195 M 17.189
---------------	--	--

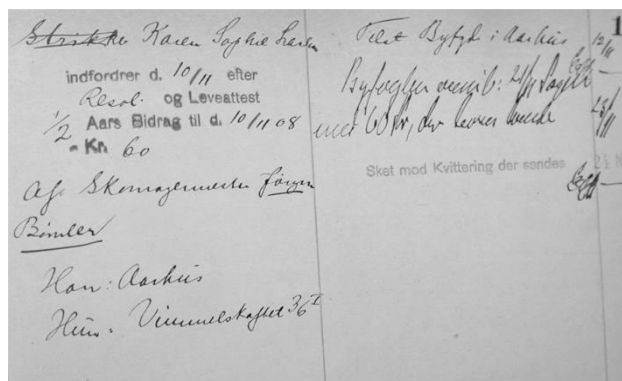
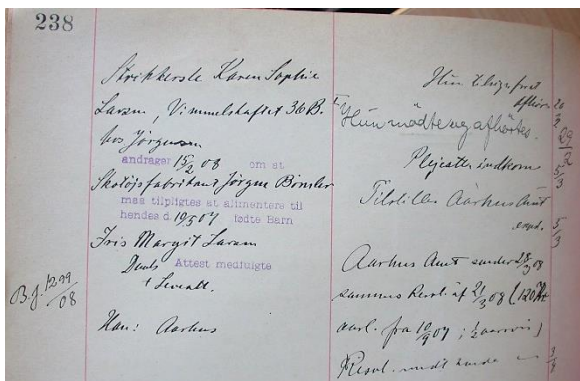
Folketællingen fra 1907 (ovf.) bekræfter, at *Karen Sophie* arbejdede i Århus som "Strickerske" hos justitsrådinden, som desuden havde ansat en ugift tjenestepige:

2 ^{den} Sal	1	Eva Emilie Marie Müller	K.	18/1859	U.	Lærmedet.	Pension
"	2	Hertha Emilie Thone Müller	K.	24/1853	U.	Datter	Lærinde
"	3	Ajne Alexandra Lovine Nielsen	K.	15/1871	U.	Sj. arbejdsende	
		Karen Sophie Larsen	K.	17/1882	U.	Stillede	

Guldsmedegade 21, hvor Karen Sophie boede fra 1906 – 1907 på 2. sal hos justitsrådsinden

Via "Københavns Overpræsidiiums Register" fandt jeg frem til "A-journal nr. 1381-08" som blev viderført i "B-Journal nr. 1299-1908" ved Århus Byret:

Strickerske Karen Sofie Larsen indfordrer i februar 1908 Skotøjsfabrikant Jørgen Bømler til at yde Alimantationsbidrag ("børnepenge"), hvilket han accepterer i november 1908.

Via folketællingen fra 1907 viste det sig, at Jørgen Bømler havde en skomagerbutik i nr. 36 i Mejlgade – en parallelgade til Guldsmedegade, hvor der var baggårde, som tillod passage til "stævnemøder"!

Nu havde jeg ikke svært ved at finde hans data via folketællingen: Født 29.12.1859 i Randers og død 07.01.1933 på Jagtvej 208, 2.sal, København Ø.

Mejlgade 36, hvor der i 1907 lå en skomagerbutik

Drømmen om, at vores biologiske morfar var en rig godsejer, var godt nok bristet, men det skulle senere vise sig, at slægtsskabet alligevel indeholdt en spændende historie, som jeg på forunderlig vis fik fra en kvinde, som havde kendt Jørgen Bømler, og som kunne fortælle mange spændende historier om ham, hvilket følger i del 4.

Opbrud fra Ørslev

Af folketællingen (FKT) fra 1906, matrikel #18c fremgår, at *Oline* og *Jørgen Larsen* er gået på pension ("aftægt"), idet de fremover betegnes som henholdsvis "*Husmoder*" og "*Husfader*". Sønnen *Johannes* bestyrer nu tømmervirksomheden, som ligger på en selvstændig matrikel (#13c). Hos *Oline* og *Jørgen* bor der 5 "*Slægtninge*": en 88-årig "*Gårdmands-enke*", *Marie Jørgensdatter* samt 3 drenge i alderen 20-25 år og en 37-årig ugift kvinde.

I FKT 1911 står anført, at "*Husfader Jørgen Larsen fører Listen*". Han har altså – som repekteret borger – fået betroet det hverv at føre regnskab over hvem, der opholder sig i husene indenfor hans boligkvarter.

På hans matrikel bor – foruden hans kone – nu også den (let debile) 25-årige datter *Helene Marie Larsen* ("*mother Ida*"). Har hun mon i 1906 været indlagt på sygehus eller sanatorium? Yderligere bor der også to logerende og tre tømmersvende.

Jørgen Larsen har i øvrigt taget sig den frihed at forsyne den officielle liste med et par tegninger af tohjulede cykler, som på den tid blev afløsere for den klassiske "*Væltepeter*".

Tillægsliste for de Personer, der ere midlertidig fraværende.

Personens Navn	Personens Alder	Personens Bopæl	Personens Tilstand	Personens Beskæftigelse	Personens Religion	Personens Stand	Personens Ægteskab	Personens Børn	Personens Ægteskab	Personens Børn	Personens Ægteskab	Personens Børn
<i>Helene Marie Larsen</i>	<i>25</i>	<i>Ørslev</i>	<i>E</i>	<i>Uden</i>	<i>Evangelisk</i>	<i>Uden</i>	<i>Ugift</i>	<i>0</i>	<i>Uden</i>	<i>Uden</i>	<i>Uden</i>	<i>Uden</i>

Tillægslisten er udfyldt med en håndskrevet indtastning for Helene Marie Larsen, 25 år gammel, bosiddende i Ørslev, i en tilstand af midlertidig fraværelse. Der er også tegnet to små illustrationer af tohjulede cykler, en af dem med en kuffet på bagenden. Cyklerne er tegnet i en simpel, skitseagtig stil. I bunden af tegningerne er navnet 'Jørgen Larsen' skrevet.

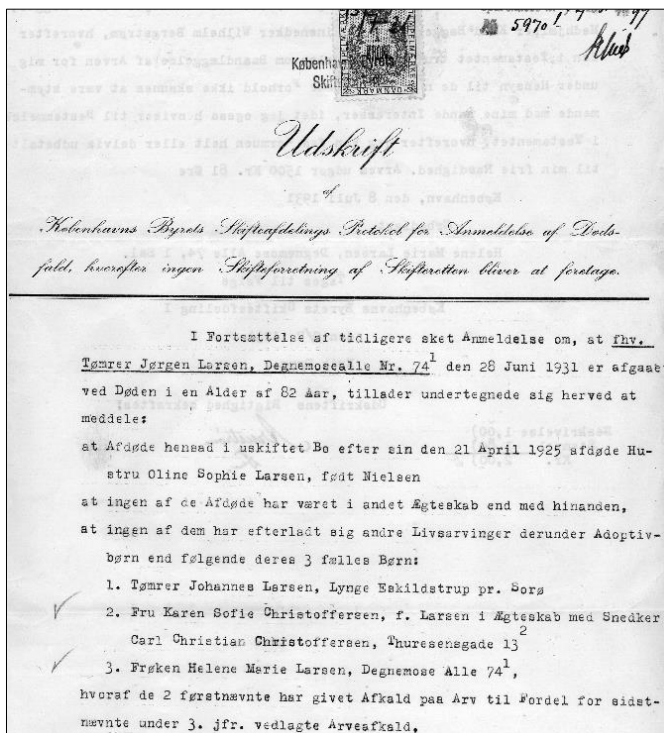
Også i 1916 bliver *Jørgen Larsen* betroet som listefører. Antallet af beboere på hans matrikel er skrumpet gevaldigt ind til kun at omfatte fem. Foruden *Jørgen*, hans kone *Oline* og datteren *Helene Marie* har de "*Strikkerskens barn*", den 8½-årige *Iris Margit* boende, mens hendes mor *Karen Sofie* og hendes mand *Christian* er på bryllupsrejse. Endvidere bor der en 21-årig tømmersvend.

Den 1. november 1921 flytter *Oline*, *Jørgen* og datteren *Helene Marie* til *Degnemose allé 74* i *Brønshøj*. Sønnen *Johannes* har hele tiden boet med sin familie i *Eskildstrup*, hvor han ernærede sig som "*Tømmermester og Landbruger*" indtil 1925, hvor han er "*Forhenværende Tømmermester*".

I Brønshøj får *Jørgen Larsen* opfyldt sit store ønske: en cykel, som han stolt viser frem foran huset i Brønshøj. Formentlig har han også benyttet cyklen i forbindelse med "forefaldende (tømmer-) arbejde", som han ifølge FKT beskæftiger sig med.

Den 21. april 1915 dør den 65-årige *Oline Sofie Larsen*. Hun ligger begravet på *Bispebjerg Kirkegård*. I årene efter har han og *Helene Marie* ofte besøgt af den anden datter *Karen Sofie* og barnebarnet *Iris Margit*.

Jørgen Larsen dør den 28. juni 1931, 82 år gammel. Han begravnes (formentlig) ved siden af sin kone på *Bispebjerg Kirkegård*.

Datteren *Helene Marie Larsen* ("moster Ia") bliver ene-arving efter forældrene.

Hun bor herefter, indtil sin død 20. maj 1949, hos sin søster "strikkersken *Karen Sophie*" og hendes ægtefælle, snedker *Christian Christoffersen*.

Del 4: Slægtstræet med dets rødder

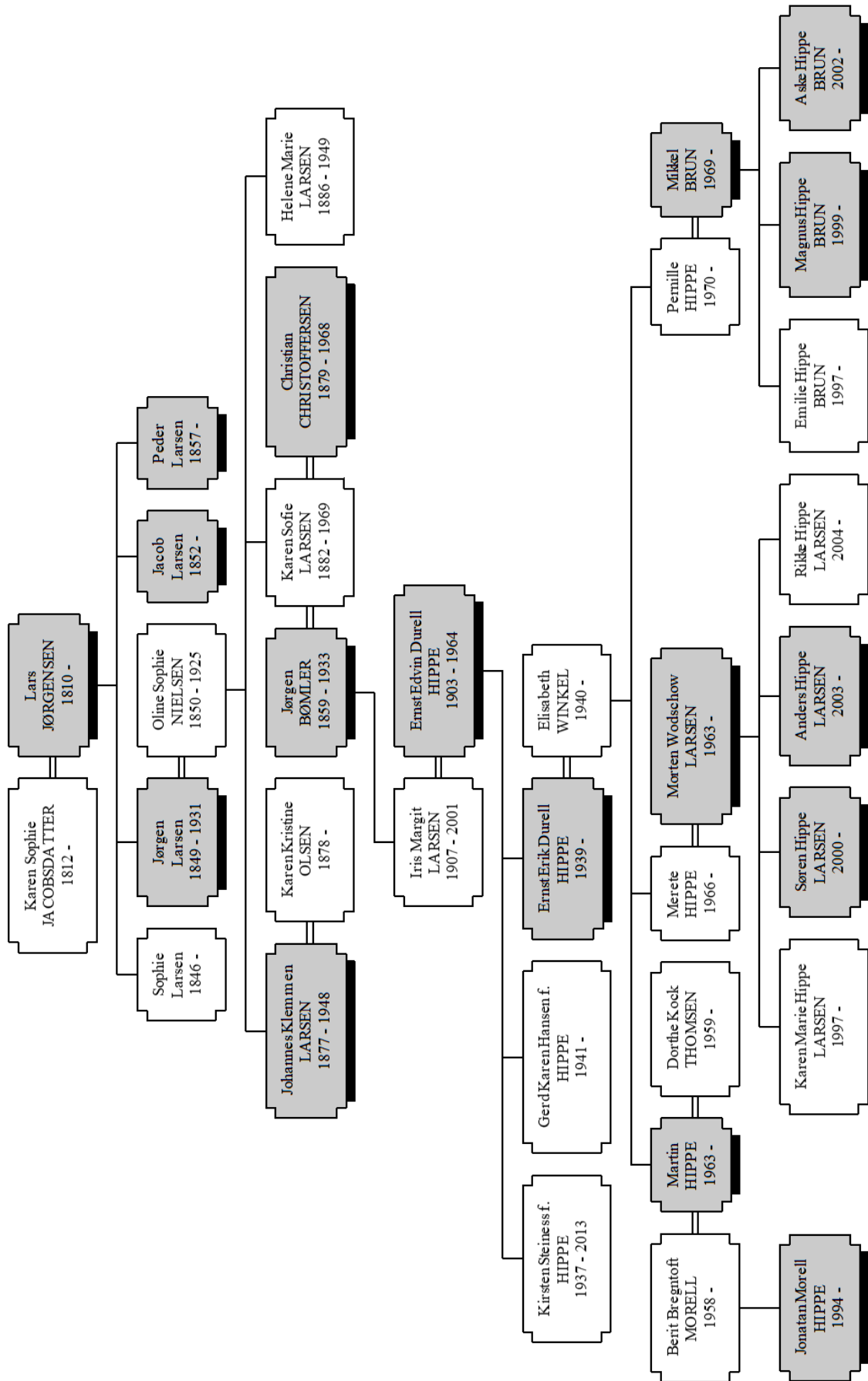
"Skoleegen"
3500 Værløse

Stamfader og -moder

*Lars Jørgensen og
Karen Jacobsdatter*

Efterkommere af Karen & Lars

"Slægtstræet"

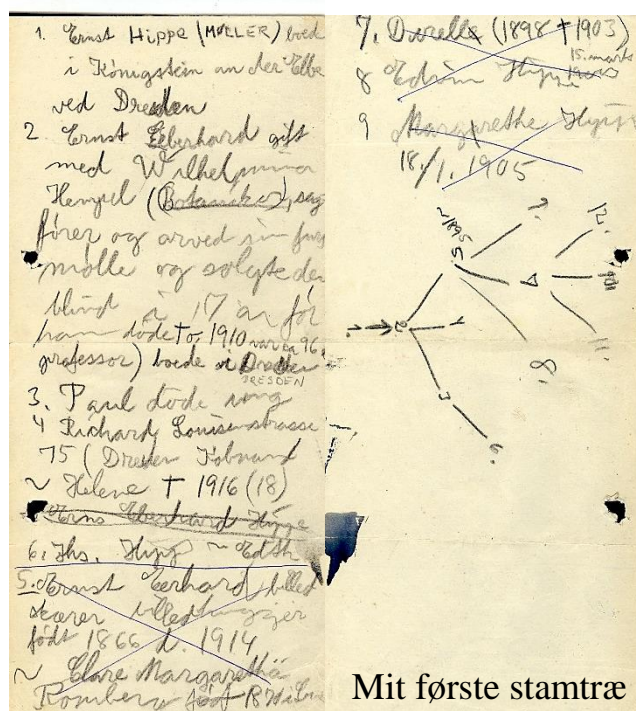
På forrige side ses et "slægtstræ" med efterkommere af *Karen Sophie Jacobsdatter* og *Lars Jørgensen*, hvor sidstnævnte kan betegnes som "stamfaderen". Vores 8 børnebørn kan på denne måde se deres fælles forbindelse tilbage i 6 generationer af familien. Men for de enkelte børnebørn er der jo langt flere slægtsforbindelser. Som *Henrik Nordbrandt* skriver i sin selvbiografi (9):

*Hvordan kan det være,
at man har to forældre, fire bedsteforældre,
otte oldeforældre, seksten tipoldeforældre o.s.v.,
når der bliver stadig flere mennesker i verden?*

Dette illustrerer de talrige stammer og grene, enhver familie består af, og hvor antallet af familiemedlemmer (forældre, bedsteforældre, oldeforældre osv.) fordobles med hver ny generation. I mit arbejde har jeg således satset på et begrænset antal familiegrene på "træet", som derfor har måttet beskæres! Min interesse for slægtsforskning skyldes vores familienavn "*Hippe*", som blev videreført i Danmark, da min farfar *Ernst Leberecht Hippe* kom fra Sachsen til København og stiftede familie sidst i 1890'erne. Allerede som 11-årig tegnede jeg det første primitive slægtstræ under besøg af min onkel "*Hans*" fra Hannover.

Senere blev interessen udvidet under studiebesøg i Tyskland i jagten på familiens og navnets oprindelse, hvilket formentlig finder sin rod i "*Hippes Bygd*" i Valdres, Norge. Dette kan måske verificeres med den nyere DNA teknik.

Tidligere har ordet "*Hippe*" på tysk været anvendt for en beskærekniv til vinstokke (10). For at begrænse min slægtsforskning har jeg haft god brug for en sådan "*kniv*"!

At klatre i træer har altid fascineret vores børnebørn.
Ovenfor ses Rikke som 6-årig. Mest spændende var dog turene op i ”Trolde træet” i Hareskoven.

Træets mange rødder!

Slægtens rødder

Nedenfor har jeg vist de 112 personer, som indtil nu er registreret med et slægtsskab til *Aske*. Hans to søskende har naturligvis de samme slægtninge, mens de fem andre børnebørn "kun" har halvt så mange.

Slægtskab til Aske Hippe BRUN

1. AGERBECH, Barbara Agnete	6. oldemor
2. BAUMANN, Helene	Hustru til 2. olde-onkel
3. BERTLING, Edith	Hustru til 1. fætter forskudt 3 led op/ned
4. BLACHE, Christian Vigilius	1. fætter forskudt 5 led op/ned
5. BLACHE, Hans Henrik	Ægtemand til 4. olde-tante
6. BLACHE, Julie Marie Henriette	1. kusine forskudt 5 led op/ned
7. BLACHE, Marie Elisabeth	1. kusine forskudt 5 led op/ned
8. BLOCK, Cecilie Cathrine	5. oldemor
9. BRUN, Aske Hippe	Proband
10. BRUN, Emilie Hippe	Søster
11. BRUN, Magnus Hippe	Bror
12. BRUN, Mikkel	Far
13. BRUNOW, Else Marie	6. oldemor
14. BUCH, Elisabeth Sophie	Hustru til 6. olde-onkel
15. BØMLER, Jens Jørgensen	3. oldefar
16. BØMLER, Jørgen	2. oldefar
17. CHRISTOFFERSEN, Christian	Ægtemand til 2. oldemoder
18. COTTAIN, Caroline	4. oldemor
19. DAVIDSEN, Johanne Marie	Hustru til 1. fætter forskudt 7 led op/ned
20. de NEERGAARD, Arthur Hjalmar	Ægtemand til 3. olde-tante
21. de NEERGAARD, Ida Rosemaria Kold	1. kusine forskudt 4 led op/ned
22. de NEERGAARD, Johanne Henr. Elisabeth	1. kusine forskudt 4 led op/ned
23. de NEERGAARD, Aage Christoffer Kold	1. fætter forskudt 4 led op/ned
24. DEICHMANN, Ane Christine	5. olde-tante
25. DEICHMANN, Henrik	6. oldefar
26. DEICHMANN, Jacob	1. fætter forskudt 7 led op/ned
27. DEICHMANN, Jacob Pedersen	7. oldefar
28. DEICHMANN, Lauritz Bartholomæus	6. olde-onkel
29. DEICHMANN, Nicolette Brodera	5. oldemor
30. DEICHMANN, Peter Christian	1. fætter forskudt 7 led op/ned
31. FABER, Ane Sophie	Hustru til 1. fætter forskudt 6 led op/ned
32. GYLDENDAL, Bolette Cathrine Kraft	Hustru til 1. fætter forskudt 7 led op/ned
33. HEMPEL, Ernestine Wilhelmine	3. oldemor
34. HIPPE, Christlieb Ehrenfried	4. oldefar
35. HIPPE, Ernst Eberhard	2. oldefar
36. HIPPE, Ernst Edvin Durell	Oldefar
37. HIPPE, Ernst Erik Durell	Bedstefar
38. HIPPE, Ernst Leberecht	3. oldefar
39. HIPPE, Ernst Otto Durell	Olde-onkel
40. HIPPE, Ernst Richard Christlieb	2. olde-onkel
41. HIPPE, Gerd Karen Hansen f.	Grandtante
42. HIPPE, Johannes	1. fætter forskudt 3 led op/ned
43. HIPPE, Jonatan Morell	1. fætter
44. HIPPE, Kirsten Steiness f.	Grandtante
45. HIPPE, Marthe Margrethe	Olde-tante
46. HIPPE, Martin	Onkel
47. HIPPE, Merete	Tante
48. HIPPE, Paul Christlieb	2. olde-onkel
49. HIPPE, Pernille	Mor
50. HOLM, Maren Ulrikke Cecilie	4. oldemor
51. HOLM, Ulrik	5. oldefar
52. HAAS, Ella Bang	Hustru til 2. olde-onkel

53. JACOBSDATTER, Karen Sophie	4. oldemor
54. JENSEN, Helene Kathrine	Hustru til 2. oldefar
55. JØRGENSEN, Lars	4. oldefar
56. KABELTVED, Ellen Margrethe	Oldemor
57. KJELDEN, Ane Sophie	7. oldemor
58. KJELLERUP, Else Kirstine	5. oldemor
59. Klärich, Agnes Ingrid Ulrikke Wilhelmine	1. kusine forskudt 4 led op/ ned
60. Klärich, Johan Julius	Ægtemand til 3. olde-tante
61. Klärich, Thorvald Egil August Andreas Kold	
62. KOLD, Ane Marie Cathrine	5. olde-tante
63. KOLD, Christian	5. olde-onkel
64. KOLD, Christian Nicolai	7. oldefar
65. KOLD, Elise Marie	4. olde-tante
66. KOLD, Else Marie	4. olde-tante
67. KOLD, Frederik Schinkel	5. olde-onkel
68. KOLD, Frederikke Kirstine	5. olde-tante
69. KOLD, Hans Jacob	5. oldefar
70. KOLD, Henrikke Marie	5. olde-tante
71. KOLD, Jacob Nicolai Kiellerup	4. olde-onkel
72. KOLD, Johanne Henriette Christiane	3. olde-tante
73. KOLD, Julie Ulrikke Marie	3. olde-tante
74. KOLD, Lars Kjellerup	4. oldefar
75. KOLD, Laura Cecilie Elisabeth	3. oldemor
76. KOLD, Mads Brøndum	5. olde-onkel
77. KOLD, Peter Nicolai	6. oldefar
78. KOLD, Sofie Cathrine	5. olde-tante
79. KUDSK, Peder Pedersen	6. oldefar
80. LARSEN, Anders Hippe	1. fætter
81. LARSEN, Helene Marie	2. olde-tante
82. LARSEN, Iris Margit	Oldemor
83. Larsen, Jacob	3. olde-onkel
84. LARSEN, Johannes Klemmen	2. olde-onkel
85. Larsen, Jørgen	3. oldefar
86. LARSEN, Karen Marie Hippe	1. kusine
87. LARSEN, Karen Sofie	2. oldemor
88. LARSEN, Morten Wodschow	Ægtemand til tante
89. Larsen, Peder	3. olde-onkel
90. LARSEN, Rikke Hippe	1. kusine
91. Larsen, Sophie	3. olde-tante
92. LARSEN, Søren Hippe	1. fætter
93. MORELL, Berit Bregntoft	Hustru til onkel
94. NIELSEN, Oline Sophie	3. oldemor
95. OLSEN, Karen Kristine	Hustru til 2. olde-onkel
96. PETERSEN, Inger Emilie Kristine	2. oldemor
97. Romberg, Klara Margarethe	2. oldemor
98. ROULUND, Oline Hansine	4. oldemor
99. SIMONI, Carl Frederik	1. fætter forskudt 6 led op/ ned
100. SIMONI, Frederik	Ægtemand til 5. olde-tante
101. SOELBERG, Nikoline Jensine	3. oldemor
102. SØRENSDATTER, Gertrud	6. oldemor
103. THOMSEN, Dorthe Kock	Hustru til onkel
104. VESTERHOLT, Sofie Cathrine	7. oldemor
105. WINKEL, Adolf Nicolai	4. oldefar
106. WINKEL, Annette	Grandtante
107. WINKEL, Elisabeth	Bedstemor
108. WINKEL, Erik Kold	Oldefar
109. WINKEL, Frederik Adolf Schleppegrell	3. oldefar
110. WINKEL, Karl Kold	2. oldefar
111. WINKEL, Lauritz Adolph Kold	2. olde-onkel
112. WINKEL, Søren Pedersen	5. oldefar

I relation til *Rikke, Anders, Søren* og *Karen Marie* har jeg indtil nu kun registreret 42 slægtinge, idet der mangler data fra bedsteforældrene og de 8 oldeforældre til deres far, *Morten Wodschow Larsen*. Også for vores første barnebarn, *Jonatan* mangler en del data på moderen *Berit Morell Bregntoft's* side.

Så der er rigelig af muligheder for kommende slægtsforskere til at udforske familiens "aner" – et udtryk som for øvrigt indtil 1900-tallet var forbeholdt forfædre til fornemme personer (11). Men hvem ved. Kommer man langt nok ud i "rodsystemet", gemmer der sig utvivlsomt spændende og måske berømte personligheder. Benyt de mange søgemuligheder på nettet og opsøg lokalar-kiverne, hvor der ofte er forbavsende mange oplysninger gemt om vores aner (12).

T.v: flot billede, som har prydet vores spisestue siden 2010: Emilie, Rikke, Søren, Aske, Karen Marie, Magnus, Anders og Jonatan.

8 år efter: Karen Marie, Søren, Rikke, Jonatan, Magnus, Aske og Anders

Til slut lidt om slægten fra Vestsjælland ("*Jacobs børn*") og om "*Bømlerslægten*".

"Jacobs børn"

I familien er bevaret tre dokumenter, som knytter forbindelse mellem Karen Sophie ("Jacobs' datter") og hendes bror Clemmen ("Jacobs' søn"). Af nedennævnte "Skudsmålspapir" fremgår, at faderen (til Karen Sophie) er gårdmand i Lynge og hedder Jacob Nielsen. Man må formode, at han er født sidst i år 1700, hvilket foreløbig er en fremtidig udfordring!

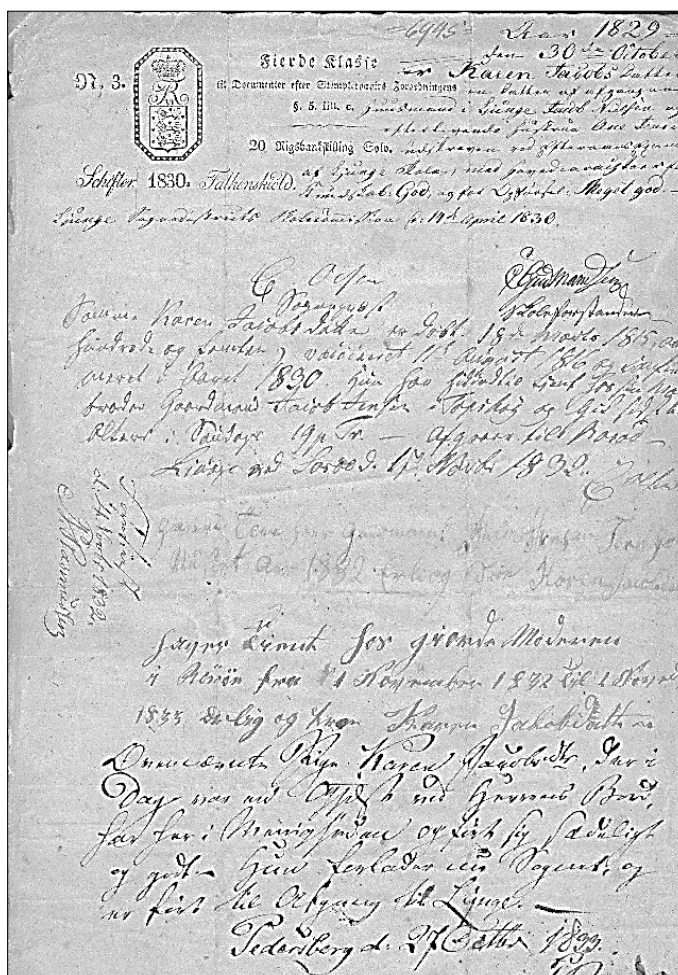
Karen Sophies "Skudsmål" er skrevet på et fornemt, lyseblåt A-5 ark, som øverst t.v. viser Kong Frederik den 6.'s monogram af "Fjerde Klasse til Documenter efter Stempelpapirs Forordningens §. 5, litt,c.". Det er betalt med "20 Rigsbankskilling Sølv" og attesteret "Schifter (= "et skifte"). 1830. Falkenskiold".

Udover forældrenes navne gives oplysninger om hendes dåbs- og konfirmationsdato, at hun har tjent hos sin morbror Gaardmand Jacob Jensen i Topshøj, hvor hun gik til alters den 19. november 1832!

Det følgende år har hun tjent "ærlig og tro" hos jordemoderen i Sorø og "har været Gæst ved Herrens Bord" og "opført sig særdeles godt i Pedersborg Sogn, som hun forlader med Afgang til Lynge 27. Oktober 1833."

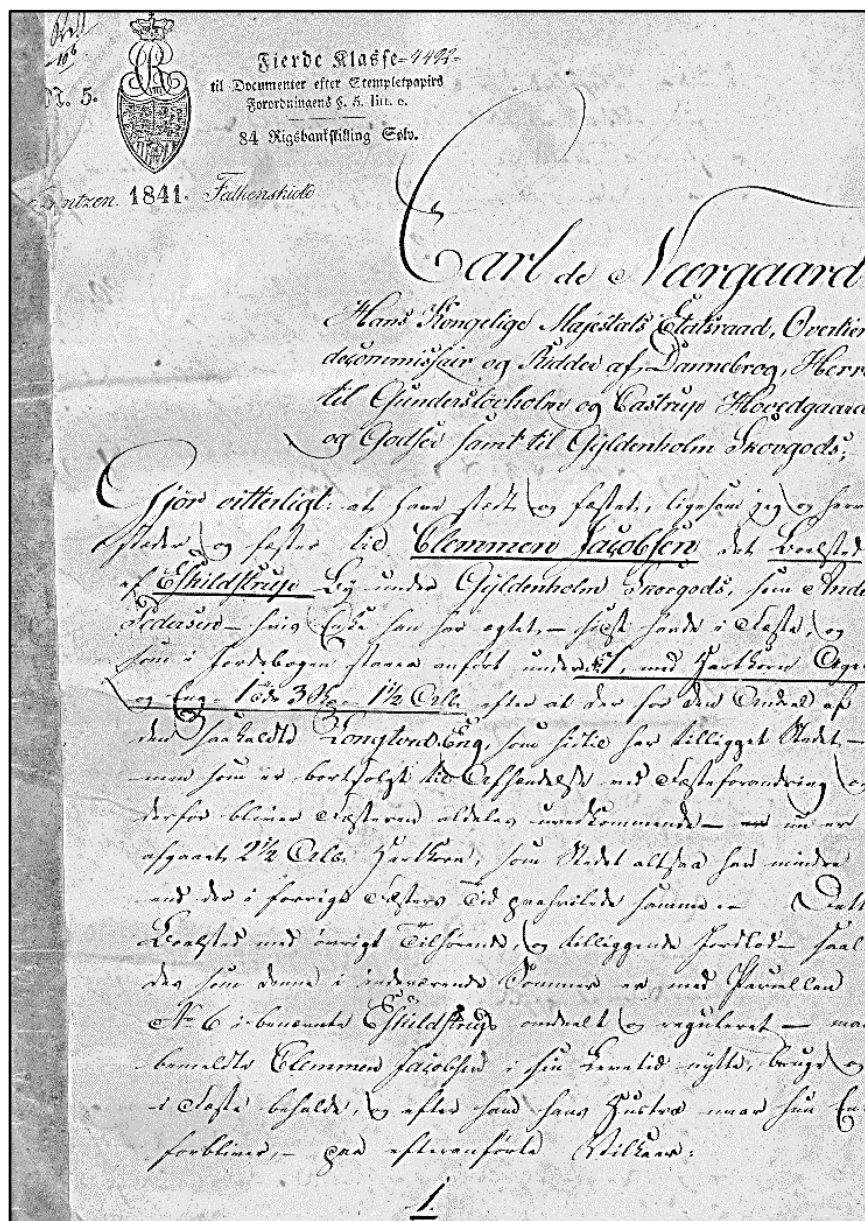
Disse løse, stemplede papirer blev i 1833 afløst af en officiel "Skudsmål-bog for Tyende", som skulle påtegnes af arbejdsgiverne og forevises hos politiet ved pladskifte i byerne.

På mange måder ligner "Skudsmålspapiret og -bogen" den for andre nationaliteter krævede "Opholdsbog for Udlændinge". Ordningen blev afskaffet i 1921.

Clemmen Jacobsen, bror til **Karen Sophie** fik i 1841 udstedt et "Fæstebrev" af **Carl de Neergaard**, Hans Kongelige Majestæts Etatsraad, Overtiendecommissair og Ridder af Dannebrog, Herre til Gunderslevholm og Castrup Hovedgaard og Godser samt til Gyldenholm Skovgods.

Nedenfor er vist den første af i alt 10 sider, hvor den sidste fra 1851 beskriver "opsigelsesbetingelserne". I fæstebrevet beskrives de forpligtelser, som **Clemmen Jacobsen** skulle yde for at bo på gården med sin familie. Kravene bestod dels i en årlig ydelse ("landgilde"), som skulle erlægges i kontanter eller naturalier, og dels i arbejde for godsejeren ("hoveri") (13).

Fæstebonden

Årsagen til, at *Clemmen Jacobsen* fik udstedt et "Fæstebrev" i 1841 på en bondegård under *Gyldenholm Skovgods* giver ham og hans familie foruden en bopæl også mulighed for at få udbytte af afgrøderne på de tilhørende marker og samtidig holde høns og kreaturer. "Betalingen" for at bo på gården (med familie) bestod, som anført på forrige side, i levering af landbrugsprodukter ("landgilde") eller andet arbejde ("hoveri") for godsejer *de Neergaard*. I 1876 har *Clemmen Jacobsen* sandsynligvis overtaget (frikøbt?) gården, jf. værdisætningen af bohavet i forbindelse med en "Tarrationsforretning". I modsætning til tiden før landbrugsreformerne skulle fæstegårdene nu værdisættes af folk, der ikke var i herremandens tjeneste (14). Som det senere fremgår af levnedbeskrivelsen for "strikkerskens far", tømren *Jørgen Larsen*, var godsejeren *de Neergaard* en god arbejdsgiver. Så selvom *Clemmen Jacobsen* blev betegnet som fæstebonde, var han og familien ganske godt stillet og på ingen måde bundne af "Stavnsbåndet", som allerede var ophævet i 1788 (15), dog i første omgang kun for drenge under 14 år og for ("gamle") mænd over 36 år. Først i år 1800 var alle bønder fritstillet. I *Clemmen Jacobsens* tilfælde var det en stor fordel, at være ansat under de gode forhold (arbejde og bopæl), som han fik tilbudt under *Gyldenholm Skovgods*.

De betydelige skovarealer har siden 1862, sammen med anselige godser vest og syd for *Tystrup-Bavelse sø*, været i familien *Neergaard's* eje. Efter den første ejer, *Charles Adolph Denis de Neergaard's* død i 1903 overtog sønnen *Carl Neergaard* godset, som i 1920 stadig havde en del fæstegårde, huse og mindre ejendomme i *Korkerup*, *Sørbymagle*, *Krummerup* og *Lynge* sogne.

Tidligere havde godset også 5 kirker, som senere overgik til selveje (16).

Karen Jacobsdatter voksede op på en fæstegård, men knap så flot som denne bondegård fra Agersø

Bømler – en overraskende familiehistorie

*"10 mdr. før fødsel var moderen
hos Justitsrådinde Møller,
Guldsmedegade 21, Århus"*

Dette blev – som lovmæssigt påbudt – indskrevet i kirkebogen d. 30. 6. 1907 i forbindelse med dåben af *Iris Margit*, født udenfor ægteskab af ugift *Karen Sophie Larsen*. På denne baggrund fik jeg i 2008 oplysninger om barnefaderen via lands- og byrettens arkiver:

*Jørgen Bømler, f. 29.12.1859 i Randers,
d. 07.01.1933, Jagtvej 208, 2.sal,
København Ø (Skt. Jakobs Sogn)*

Jeg fik derpå adgang til "*Skifterettens Eksekutorbo Journal*", som bl.a. indeholdt oplysninger om hans arvinger (familiemedlemmer), herunder cand. jur. *Birte Bune Smith*. Via *Københavns Kommunes Borgerservice* lykkedes det at få en usædvanligt frugtbar kontakt til en kvinde, som ikke alene kunne forsyne mig med anekdoter om hendes "*onkel Jørgen*", men også et fotografi af ham! – samt et par indbundne bøger med hans navn på bogryggen, nogle reklamer for hans virksomhed, en dug med navnetræk og en lille samling af hans sølv-supeskeer. "*Anekdoterne om onkel Jørgen*" var naturligvis spændende, men først lidt "*biografiske data*" samt endnu en overraskelse!

*Jørgen Bømler, ca. 70 år
Botanisk Have
København*

Jørgen Bømler blev født den 29. december 1859 i Randers som søn af skomagermester Jens Jørgensen Bømler og hustru Nikoline Jensine Soelberg. Han gik i faderens fodspor og uddannede sig som skomager. I 1887 fik han udstedt "Borgerskab som Skomager" af Magistraten i Aarhus Kjøbstad, jf. et gulligt, ældet dokument, som er opbevaret blandt akterne fra Skifteretten. Han har tilsyneladende klaret sig økonomisk godt, idet han i begyndelsen af 1900-tallet blev ejer af Mejlgade 36, hvor han, som tidligere nævnt, i 1906 grundlagde et barn med strikkersken Karen Sofie Larsen.

Hans største indtægt har stammet fra salg af fodtøj, jf. reklamen for Jørgen Bømlers Skotøjs-Magasin i Jyllands Posten – årgang 1903, hvor han havde forretning i Søndergade 4. Blandt anekdoterne fra Birte Bune Smith er, at han "på et tidspunkt, hvor han besluttede sig for at blive selvstændig, havde to forretninger at vælge imellem" (Mejlgade og Søndergade?).

Da han ikke umiddelbart kunne finde ud af, hvilken det skulle være, stillede han sig op ud for den ene og talte, hvor mange potentielle kunder, der passerede gaden dagen igennem. Derefter gentog han det ud for den anden forretning. Først derefter valgte han den ene fra."

For Bjærg-, Sø-, Skov- og Ferie-Ophold
behøver man dertil indrettet **Fodtøj.**

**Jørgen Bømlers
Skotøjs-Udsalg,
Søndergade 4, Aarhus,**

har det største Udvalg i alle Slags **Støvler og Sko**, som besidder alle Egenskaber dertil og er særlig egnet til **Rejsebrug**, og som foruden disse Fordele ogsaa byder **særdeles billige Priser**; derfor maa man ikke overse Betydningen af at gjøre sit Indkjøb hos **Firmaet Jørgen Bømler**, hvor alle Belingelser er til Stede for at blive tilfredstillet ved Indkjøb af **Rejse-Fodtøj.**

For Børn er det ikke ligegyldigt, hvilken Slags Fodtøj, man vælger; den af Firmaet indførte Form „**Natura**“, **bred Taaform**, er den eneste, der bedst opfylder alle hygiejniske Fordringer i al Slags **Dreng-, Pige- og Børnefodtøj**, og som findes i et kolossalt Udvalg i **alle Façon og Skindarter.** (624)

Elegant og robust – årgang 1903.

Reklame fra 1910, hvor teksten lyder:

"Denne Støvle i brunt Chevrax sælges i Jørgen Bømlers Skotøjs-Magasin fra 8½ Kr."

29. oktober 1909, hvor *Jørgen Bømler* boede i Michaelsensgade 5, Aarhus, blev han gift i Aarhus Domkirke med *Helene Katrine Jensen*, f. 17.03.1886 i Silkeborg. I 1917 flyttede ægteparret til København, hvor de havde en skomagerforretning i Egegade 10 på Nørrebro. I 1920 flyttede de til Ribegade 1, 3. sal og fra 1930 til Jagtvej 208, 2. sal, hvor *Jørgen Bømler* døde 3 år senere. Ægteskabet forblev barnløst.

Men endnu en overraskelse, som jeg opdagede, da jeg søgte efter adresser på skomagermesteren *Jørgen Bømler* – han havde endnu et uægteskabeligt barn, en søn med samme navn *Jørgen Bømler*, f. 27. november 1897 af ugifte *Karen Dorthea Marie Madsen* (22 år!), f. 1. august 1875. Hun havde opholdt sig på "10 mdr.s dagen" hos sin mor i Vester Allé i Århus. Af *Politiets Registerblade* fremgår, at *Jørgen Bømler, junior* flyttede til København nogenlunde samtidig med faderen og hans kone, hvor sønnen i starten har stilling som skomagerlærling og senere som vognmand. I modsætning til *Bømler's* datter, blev sønnen fuldt ud anerkendt af skomagermesteren, hvilket dels fremgår af, at han – utroligt nok – "arver" hans navn og dels af, at han bliver modtaget som sådan hjemmet på Jagtvej. *Birte Bune Smith* kom regelmæssigt hos ægteparret *Helene* og *Jørgen Bømler*, som nærmest behandlede hende som deres datter. Hun har fortalt, at skomagermesteren, når "den unge mand" kom på besøg en eller to gange om året, gik i enrum med ham på sit kontor. Her har sønnen formentlig fået udbetalt "børnepenge", evt. et arveforskud.

Efter skomagermesterens død 7. januar 1933 gifter hans kone *Helene* sig i september 1935 med sølvvarefabrikant *Vilhelm Frederik Laurits Karl Green*. Hun dør 18. marts 1949 og gravesættes samme sted som hendes første mand, *Jørgen Bømler* på Garnison Kirkegård. Det er underligt at tænke sig, at "*Strikkerskens barn*", min mor har haft en 10 år ældre halvbror, og at hun endte sine dage i 2001 på "*Fælledgården*" skråt overfor, hvor hendes biologiske far døde – ganske vist 68 år tidligere!

Og så en sidste overraskende opdagelse: *Slægten Bømler* er beskrevet af professor, dr. med. *Hans Walther Larsen* (17). Han havde kontor på Gentofte Hospital – lige nedenunder mit!

Referencer

1. Ellbrecht G. *Danske Mejerier I:2. "Vort Samfund"*. SL Møllers Bogtrykkeri. København 1931
2. Langebjerg Andelsmejeri. *Sylvest Jensen Luftfoto, H01713_p_024*, Danmark set fra luften – før Google; Det Kgl. Bibliotek
3. Møntværdier omregnet med 2018-index (60 – 62), jf. Hippe E. *Billedhuggeren og tjenestepigen*. Durello; Værløse 2017
4. Norvin W. *Gyldenholm. Danske Herregaarde ved 1920*. Henrik Koppels Forlag; København 1922
5. Jensen KM. *Frøken Jensens kokebog – 150 års jubilæumsudgave*. Redigeret og bearbejdet af Nanna Simonsen & Carina Malling Skronski. Gyldendal A/S; København 2008
6. Petersen KH, Thorup ME, Andersen IW. *Køkkenbog for unge Piger*. 8. ed. Landhusholdningsselskabets Forlag; København 1954
7. Wagn H. *Skeletter i skabet – og 73 andre talemåder*. Politikens Forlag A/S; Narayana, Odder 2003
8. Breidahl A. *Tivoli, Tivoli-sæsonen 1900 i Billeder og Text*. August Andersens Botrykkeri; København 1900
9. Nordbrandt H. *Døden fra Lübeck. Erindringer*. Gyldendal. Nordisk Forlag A/S; Narayana Forlag, Gylling 2002
10. Hippe E. *Hippe aus Schwaben*. 2. ed. Eget Forlag; Værløse 2015
11. Schumacher A. *Dansk Konversationslexikon*. Papirkompagniets Forlag; København 1910
12. Harfot E. *Trævlerødder – alternativ slægtshistorie*. Dansk Historisk Håndbogsforlag; København 1984
13. Holmgaard J, Rasmussen P. *Fæstebonde i Nørre Tulstrup. Christen Andersens dagbog 1786-1797*. Landbohistorisk Selskab; København 1969

Strickersken, Karen Sofie Larsen, min mormor blev født hjemme i *Eskildstrup* ved *Lynge* i 1882. Familiens gårdejendom havde tilknyttet et hjul- og tømmerværksted samt et mindre landbrug. Af folketællingerne er der registreret op til 10 beboere, som foruden flere generationer af familien også bestod af 2-3 tømmer svende og -lærlinge.

I 1901 flyttede *Karen Sofie* og hendes 3 år yngre, mentalt retarderede søster, *Helene Marie* med forældrene nordpå til *Ørlev*. Her oparbejdede faderen *Jørgen Larsen* en nu og større tømmer virksomhed i samarbejde med sønnen *Johannes*, som drev værkstedet i *Eskildstrup* videre.

Karen Sofie blev indtil 17 årsalderen oplært af moderen i madlavning, håndarbejde og hvad, der ellers hørte til at drive et stort håndværkerhjem. Herefter var hun ude at tjene som *strikkerske*, hos familiemedlemmer og bekendte i *København*, *Odense* og *Århus*. Under sidstnævnte ophold blev hun gravid og fødte sit første og eneste barn, *Iris Margit* i 1907.

Denne *familielkrønike* slutter med en beskrivelse af opsporingen af det biologiske ophav til "*strikkerskens barn*". Det blev en overraskende og på mange måder spændende opdagelse, som indtil da var forblevet en hemmelighed mellem *strikkersken* og barnefaderen.

ISBN 9788799528639